

KRATAK PRIKAZ #SOFJO vodiča za resurse za učesnike medijske konferencije Jugoistočne Evrope 2020.

Uoči objavljivanja #SOFJO vodiča za resurse u oktobru 2020. godine, Kancelarija Predstavnik za slobodu medija nudi učesnicima ovogodišnje medijske konferencije Jugoistočne Evrope prikaz tri odabrana poglavlja. U poglavljima predloženim ovde je težište na ulozi izvršne vlasti, pravosuđa i policije u boljem osiguravanju onlajn bezbednosti novinarki. Autori #SOFJO vodiča za resurse su dr. Silvija Čokaro, Sara Klark, Paulina Gutijerez i Džudi Taing.

Ovo će posebno doprineti diskusijama u Panelu IV: Učutkivanje žena novinara – Od slikovitog opisivanja do onlajn uznemiravanja.

Kancelarija Predstavnik za slobodu mediju poziva na saradnju u vezi sa Vodičem za resurse.

Molimo vas kontaktirajte: glavnu savetnicu Kristin.Olson@osce.org ili službenicu na projektu Julia.Haas@osce.org.

Sadržaj

1. Predstavljanje #SOFJO vodiča za resurse
2. Prikaz 3 poglavlja koja se bave:
  - a. izvršnom granom vlasti
  - b. pravosuđem
  - c. policijom

1. Predstavljanje #SOFJO vodiča za resurse

Onlajn bezbednost novinarki – #SOFJO

Onlajn bezbednost novinarki je šira od pitanja rodne ravnopravnosti i slobode štampe, neposredno utičući na kvalitet naših demokratija i pravo društva da pristupi mnoštvu informacija.

Novinarke se suočavaju s dvostrukim teretom: napade doživljavaju zato što su novinarke i zato što su žene. Pretnje silovanjem, fizičkim nasiljem i uznemiravajuće slike pojavljuju se u njihovim prijemnim poštanskim sandučićima i na njihovim platformama društvenih medija dok se bave svojim poslovima tokom radnog dana. Uznemirena sve većim brojem izveštaja iz čitavog OEBS-ovog regiona o novinarkama i blogerkama koje izdvajaju kao mete i žestoko napadaju onlajn, Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija (engl. RFoM) pokrenula je projekat „Onlajn bezbednost novinarki“ (engl. #SOFJO).

Projekat #SOFJO pokrenut je kao globalna platforma za razvoj strategija radi suzbijanja efekata na živote novinarki i njihov rad koje izaziva njihovo onlajn uznemiravanje, kao i ozbiljne pretnje koju ova vrsta rodno zasnovanog zlostavljanja predstavlja za medijski pluralizam. Tokom prvih godina projekta, kampanja #SOFJO je za cilj imala podizanje svesti o rasprostranjenosti ove vrste uznemiravanja i širenje priča novinarki koje su se našle na udaru. Tokom projekta, pokušavajući da podigne svest i inspiriše promenu, Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je, zajedno s raznim drugim zainteresovanim stranama, sprovela i podržala istraživanja, izradila sveobuhvatne publikacije i niz preporuka za vlade, medije i druge relevantne aktere.

Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je, u sklopu tekućih napora da se promoviše i osigura bezbednost novinarki, u 2018. godini, u saradnji s Međunarodnim institutom za štampu (engl. IPI), proizvela dokumentarni film „*Mračno mesto*“ (engl. „*A Dark Place*“) u kome se ističu iskustva novinarki pogođenih onlajn uznemiravanjem. U ovom dokumentarnom filmu se istražuje kako ovaj fenomen i pitanja koja pokreće prevazilaze okvire rodne ravnopravnosti jer neposredno utiču na slobodu medija i osnovno ljudsko pravo društva na pristup mnoštvu informacija.

Kao sledeći korak u projektu, tokom proteklih šest meseci, Kancelarija Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je izradila sveobuhvatni #SOFJO vodič za resurse, s ciljem da se državama pomogne i pruže smernice svim relevantnim akterima o unapređenju onlajn bezbednosti novinarki. Ovaj #SOFJO vodič za resurse će popuniti praznine koje još uvek postoje u rešavanju pitanja onlajn bezbednosti novinarki, i doprineće transformisanju izrađenih preporuka i politika u prakse. Vodič će pružiti skupove konkretnih predloženih akcija za deset vrsta

aktera, kako državnih, tako i nedržavnih, što će biti upotpunjeno dodatnim resursima i primerima dobre prakse radi obezbeđenja smernica za implementaciju međunarodnih standarda i obaveza u oblasti bezbednosti novinarki.

Rodno zasnovano onlajn zlostavljanje novinarki

U nekom trenutku je šezdeset tri odsto novinarki doživelo pretnje ili uznemiravanje onlajn samo zbog toga što su radile svoj posao. Četiri puta je veća verovatnoća da će novinarkе iskusiti ove vrste napada nego njihove muške kolege, prema istraživanju lista *The Guardian*.

Za većinu novinarki širom sveta je onlajn uznemiravanje i zlostavljanje postalo ozbiljna opasnost koja pretil profesiji, njihovoj sposobnosti da obavljaju svoj posao, čime se narušava njihovo pravo na slobodu izražavanja, i sputava slobodan i otvoren pristup informacijama za sve članove društva. „Razmišljala sam o napuštanju društvenih medija“, kaže Lora Kunsberg, urednica BBC-ja za politiku u dokumentarnom filmu „*Mračno mesto*“ koga je proizvela Kancelarija Predstavnikа OEBS-a za slobodu medija i IPI, „ali tada ljudi koji su prisutni na društvenim medijima, koji žele informacije, što jeste najvažnija stvar za mene, gube, a onda sam i ja na gubitku“.

Sve novinarkе širom sveta se suočavaju sa sve češćim pretnjama i nasiljem zbog posla kojim se bave. Ispuviše često se danak istinitog izveštavanja javlja u vidu pretnji, prismotre, napada, proizvoljnog hapšenja i pritvaranja, i – u najtežim slučajevima – prisilnih nestanaka ili ubistava. Vlade i drugi moćni akteri i dalje učtkavaju one koji od njih traže polaganje računa, u pokušaju da se izbegne nadzor javnosti i da se uguše drugačija mišljenja.

Novinarkе se suočavaju s dodatnim nivoom rizika zbog, konkretno, svoje rodne pripadnosti. Nigde to nije očiglednije nego kod rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Ispoljavanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja se mogu kretati u opsegu od neposrednih ili posrednih pretnji fizičkim ili seksualnim nasiljem, uvredljivih poruka i ciljanog uznemiravanja (često u vidu „zatrpavanja“, tj. gde se više napadača koordiniše protiv jedne osobe), do narušavanja privatnosti (poput uhođenja, deljenja intimnih slika bez pristanka druge strane i „doksinga“, tj. objavljivanja privatnih informacija, kao što je to nečija kućna adresa). Svako ovo delo bi se moglo različito definisati u domaćem zakonodavstvu ili u preporukama regionalnih i međunarodnih tela za ljudska prava. Ostale institucije, poput kompanija društvenih medija i akademski krugovi, takođe su izradili sopstveni leksikon radi konceptualizacije ovog fenomena.

Mada su i muškarci i žene žrtve onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, forma i učestalost napada s kojima se žene suočavaju pogotovo su uznemirujući, navodeći mnoge novinarkе da ograniče svoj rad ili razmotre napuštanje profesije. Najmanje 40 odsto novinarki je izjavilo kako su izbegle da izveštavaju o određenim temama zbog onlajn uznemiravanja. Nasilje nad novinarkama se ne dešava u vakuumu. Suštinski je povezano s tim kako su žene potčinjene u patrijarhalnim društvima i s pridruženim faktorima koji podrivaju rodnu ravnopravnost, poput jaza u platama, isključivanja iz procesa odlučivanja i većeg tereta neplaćenog porodičnog staranja. Novinarkе su često na meti kad su veoma vidljive i govore što misle u svom poslu, pogotovo kad dovode u pitanje dugovečne rodne norme i stereotipe. Novinarkе se suočavaju s napadima ne samo onih koji pokušavaju da ih učtkaju zbog izveštavanja, nego i izvora i kolega, čak i članova porodice. U mnogim slučajevima, nisu bezbedne čak ni u prostorima gde bi trebalo da budu zaštićene, kao što su to njihove sopstvene redakcije.

Jasno je da su vrsta pretnji i napada s kojima se novinarkе suočavaju i uticaj koji te pretnje i ti napadi imaju često povezani sa rodnom pripadnošću i drugim faktorima, poput rasne i etničke pripadnosti, veroispovesti ili verovanja, seksualne orijentacije, uzrasta i društvene grupe, kao i da variraju zavisno od njih. Otežavajući faktori,

---

¹Michelle Ferrier, *Attacks and Harassment The Impact on Female Journalists and Their Reporting*, (Washington: International Women's Media Foundation, TrollBusters, 2018 <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>.

²Becky Gardiner, et. al., „The dark side of Guardian comments“, *The Guardian*, 12 April 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.

³ARTICLE 19. *Global Expression Report 2018/19*, (London: ARTICLE 19, 2019). <https://www.article19.org/xpa-2019/>.

⁴ Ibid.

⁵ ARTICLE 19 & ILGA Europe, „Third Party intervention submission in the European Court for Human Rights, Andrea Giuliano and Hungary, App. No. 45305/16“, 2 March 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/03/Guiliano-v-Hungary-Submission-2-March-2.pdf>.

⁶ Ibid.

⁷ APC, „Online gender-based violence: A submission from the APC to the UN Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences“, 2017, https://www.apc.org/sites/default/files/APCSubmission_UNSR_VAW_GBV.pdf.

⁸ Op.cit. 3

⁹ Report by the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, *Combating violence against women journalists* (New York: General Assembly, Human Rights Council, 2020), <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.

¹⁰ Silvia Chocarro, *The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series*, (Denmark, International Media Support, 2019), <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.

¹¹ Amnesty International, „Toxic Twitter - A toxic place for women“, 2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/#topanchor>.

uključujući rad u svojstvu slobodne novinarke, tj. frilenserke,¹² su pokrivanje tema za koje se pokazalo se da su rizičnije, kao što su korupcija,¹³ organizovani kriminal,¹⁴ ekološki problemi,¹⁵ ljudska prava i, posebno, ženska prava,¹⁶ a da ne pominjemo rizike zbog izveštavanja o konfliktnim situacijama. Razumevanje ovih razlika, i kako izvesne pretnje mogu novinarke koje pripadaju različitim grupama doživeti različito u poređenju sa svojim kolegama, je suštinski važno za razvoj sveobuhvatnih, prema potrebama skrojjenih mera za prevenciju, zaštitu i suzbijanje napada na novinarke. Nažalost, mnogim segmentima zakonodavstva, javnih politika i drugih mera koje donose države nedostaje ova rodna i unakrsna dimenzija.

Šta ključni akteri mogu učiniti

Svrha #SOFJO vodiča za resurse jeste neposredna reakcija na praznine koje postoje u rešavanju pitanja onlajn bezbednosti novinarki. Tokom protekle decenije, ostvaren je obećavajući napredak među zainteresovanim stranama u njihovom razumevanju i integraciji rodno zasnovanih pristupa naporima da se unapredi bezbednost novinarki. U međunarodnim standardima ljudskih prava se poziva na rodno osetljiv pristup bezbednosti novinarki i sve je više istraživanja o problemu napada na novinarke. Sve veća pažnja koja se tome posvećuje sada obuhvata uznemiravanje i zlostavljanje s kojima se novinarke sve češće suočavaju onlajn. Na nacionalnom nivou se može videti kako mediji i grupacije civilnog društva ulažu više energije u razvoj alatki i programa za novinare radi rešavanja problema i sprečavanja rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.¹⁷

Međutim, potrebni su još snažniji naponi. Hvatanje u koštac s radno zasnovanim uznemiravanjem i zlostavljanjem, kao i s pitanjem nasilja nad novinarkama uopšte, mora obuhvatiti kampanje za podizanje svesti javnosti radi unapređenja društvenih normi i ravnopravnosti na radnom mestu, osiguravajući pri tome da se glasovi žena čuju više u medijima, pogotovo u vezi s pitanjima koja su uglavnom zabran muškaraca, kao što je to politika. Potreban je pristup s više aktera koji iziskuje angažman različitih grana vlasti, međunarodna i regionalna tela, te različite aktere civilnog društva u oblastima ljudskih prava, medija i internet posrednika. Važno je da novinarke, uključujući one koje su iskusile onlajn napade, budu uključene u razvoj pristupa i rešenja za onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Naravno, svaka podrška novinarkama se mora pružiti jedino uz njihov eksplicitan pristanak.

#SOFJO vodič za resurse ima za cilj da identifikuje konkretne daljnje korake za različite aktere u podupiranju onlajn bezbednosti novinarki¹⁸ putem primene jedne holističke perspektive. Vodič će se sastojati od deset poglavlja, pri čemu je svako posvećeno različitom ključnim akteru. U svakom poglavlju će se izneti niz preporuka o merama za rešavanje problema rodno zasnovanog uznemiravanja i zlostavljanja, skupa s odabirom primera postojećih mera i listom korisnih resursa, s ciljem da se podrži sposobnost aktera za identifikaciju sopstvenih nedostataka i dopunske informacije kojima se može podržati stvaranje ili unapređenje alatki ili inicijativa za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki.

Sadržaj poglavlja

Za državne aktere, u Vodiču za resurse će se predočiti koraci i razmatranja kojima se izvršna vlast, pravosuđe i policija mogu pozabaviti. Ove predložene akcije obuhvataju zakonodavne revizije i reforme, razvoj nacionalnih akcionih planova i izgradnju dijaloga. Takođe se predlažu mere za integrisanje rodno zasnovanog pristupa širom državnih institucija, istraga i bezbednosnih mehanizama za novinarke, kao i uspostavljanje programa izgradnje kapaciteta državnih službenika. Među prvih pet poglavlja koje se bave državnim akterima, jedno će se pozabaviti ulogom međuvladinih tela, ukazujući na pristupe za unapređenje međunarodnih standarda ljudskih prava i njihovu delotvornu implementaciju na nacionalnom nivou.

U Vodiču za resurse će se nadovezati još pet poglavlja kojima se pokrivaju preporučene akcije za nedržavne aktere: internet posrednike; medije; novinarske organizacije i aktere s ključnom ulogom u nezavisnom samoregulisanju; organizacije civilnog društva i institucije za edukaciju novinara; i pojedinačne novinare. Preporučene mere obuhvataju: unapređenje kapaciteta putem obuke u oblasti digitalnih alatki i pravnog znanja; razvoj mreža za kolegijalnu podršku i drugih psihosocijalnih resursa; jačanje procena rizika i protokola za izveštavanje i reagovanje na onlajn uznemiravanje; vođenje kampanja za podizanje svesti javnosti; i zagovaranje

¹² Committee to Protect Journalists, "The Best Defense; Threats to journalists' safety demand fresh approach", 2017, <https://cpj.org/reports/2017/02/best-defense-threats-safety-journalists-freelance-emergencies-attack-digital/>.

¹³ Transparency International, "The High Costs Journalists Pay When Reporting on Corruption", 2020, <https://www.transparency.org/en/news/the-high-costs-journalists-pay-when-reporting-on-corruption#>.

¹⁴ Reporters Without Borders, "Journalists: the *bête noire* of organized crime", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/en_rapport_mafia_web_0.pdf.

¹⁵ Reporters Without Borders, "Hostile climate for environmental journalists", 2015, https://rsf.org/sites/default/files/rapport_enviennement_en.pdf.

¹⁶ Reporters Without Borders, "Women's rights: forbidden subject", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/womens_rights-forbidden_subject.pdf.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Inclusive of all journalists who identify as women.

ravnopravnosti na radnom mestu. U odeljku o nedržavnim akterima će se takođe izneti načini kojima mogu različiti akteri pribeći da bi poboljšali rodno osetljivo dokumentovanje onlajn napada. Podsticanje saradnje i koordinacije među akterima je jedna opšta, sveobuhvatna preporuka.

Štaviše, u Vodiču za resurse će se takođe naći odeljak o međunarodnim standardima ljudskih prava koji su primenjivi na bezbednost novinarki. Važno je da se, pri rešavanju problema rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, poštuju osnovna ljudska prava na slobodu izražavanja i privatnost.

Kancelariji Predstavnik OEBS-a za slobodu medija je drago što će za ovogodišnju medijsku konferenciju Jugoistočne Evrope „Nova linija fronta: Raditi zajedno na jačanju medijske slobode“ predstaviti tri odabrana poglavlja uoči objavljivanja #SOFJO vodiča za resurse u oktobru mesecu. Ova tri poglavlja se usredsređuju na ulogu izvršne vlasti, pravosuđa i policije. U Vodiču za resurse, i ova tri poglavlja, se ne pretenduje na to da se ponudi iscrpna lista akcija koje treba preduzeti da bi se uhvatili u koštac sa širokim opsegom onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Umesto toga, u njima se svakom od tri ključna aktera predočava kratak odabir najrelevantnijih i ostvarljivih koraka. Konkretni primeri, koje su u različitim zemljama realizovali različiti akteri, ilustruju svaku od predloženih akcija. Odabir korisnih resursa dopunjava ovu listu.

Ne možemo rešavati pitanje onlajn bezbednosti novinarki izdvojeno od rada na bezbednosti svih novinara, niti se to može činiti bez šireg nastojanja u društvu ka ostvarivanju rodne ravnopravnosti. Jednostavno rečeno, bezbednost žena u medijima bi se mogla znatno unaprediti time što se osigurati da žene uživaju ista prava, iste prilike i bezbednost, kao muškarci. Shodno tome, neke predložene akcije iziskuju integraciju rodno zasnovanog pristupa u postojeće inicijative unapređenja bezbednosti novinara. Ostale akcije se tiču proširenja ili prilagođavanja postojećih akcija za rodnu ravnopravnost.

Rodno osetljiv pristup

Svaka inicijativa s ciljem hvatanja u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki treba da se osmisli sa stanovišta rodno osetljivog pristupa. Mada se kod rodno osetljivog pristupa radi o tome da ste svesni rodno zasnovanih uloga, normi i odnosa, rodno osetljiv pristup znači uzimanje u obzir i postupanje na temelju rodno zasnovanih normi, uloga, odnosa i kako politike ili mere pogađaju različito muškarce i žene. Tu se radi o preduzimanju akcije radi ostvarivanja rodne ravnopravnosti.

Treba primeniti sledećih deset načela:

1. **Biti rodno neutralan znači biti rodno slep.** Svaka odluka i mera, bilo da se radi o zakonskom propisu, programu obuke ili budžetu, ili druga takva mera, ima različit efekat na različite ljude, uključujući razlike koje proističu iz njihove rodne pripadnosti.
2. **Rodna pripadnost je povezana s drugim identitetima.** Rodna pripadnost, zajedno s uzrastom, klasnom pripadnošću, prihodima, etničkom pripadnošću, seksualnom orijentacijom, veroispovešću, invaliditetom, rasnom pripadnošću i drugim faktorima, poput pripadnosti urbanoj kulturi u odnosu na ruralno okruženje, čini društveno definisane kategorije koje su isprepletane i koje generišu preklapanje i međuzavisne nejednakosti. To se naziva unakrsnim pristupom, koji je nužan, jer ne doživljava svako neravnopravnost na isti način.
3. **Biti rodno transformativan pri svakom koraku procesa.** Nejednakosti između žena i muškaraca, uključujući asimetričan pristup vlasti i pravima, treba uzeti u obzir tokom celokupnog procesa, počev od osmišljavanja, planiranja, sprovođenja, praćenja i evaluiranja zakonodavstva, politika i svih drugih akcija.
4. **Nije samo u pitanju šta, nego i kako.** Rodno osetljiv pristup ne uzima samo u obzir stepen u kome rodna pripadnost i odnosi moći utiču na kontekst. On takođe iziskuje inkluzivan i participatoran proces, pun poštovanja, koji osnažuje i unapređuje rodnu ravnopravnost.
5. **Informacija je ključ za izgradnju rešenja.** Tačni i sveobuhvatni podaci o napadima na novinare, razvrstani po rodnoj pripadnosti i drugim unakrsnim faktorima, su neophodni za razvijanje snažnih reakcija prilagođenih različitim političkim, ekonomskim, kulturnim i društvenim kontekstima.
6. **Nastavite da slušate mnoge glasove.** Da bi se osiguralo da novinarke budu među aktivnim donosiocima odluka u vezi s radom koji potencijalno utiče na njihove živote, potrebne su široke i transparentne konsultacije, uključujući s vladinim i nevladinim akterima širom različitih relevantnih specijalnosti i disciplina.
7. **Izgraditi kapacitet za promenu.** Po meri skrojenu obuku o rodno osetljivim pristupima treba učiniti raspoloživom svim akterima uključenim u zaštitu novinara. Težište najpre treba da bude na pojedincima koji bi najverovatnije mogli da utiču i koji imaju moć da dovedu do promena na jedan širi i održiv način.

8. **Izdvojiti dovoljno resursa.** Obavezivanje na rodno osetljiv pristup bi trebalo da ide dalje od pukih reči, uz dovoljne ljudske i finansijske resurse izdvojene za implementaciju ovih akcija.
9. **Biti SMART.** Inicijative usredsređene na rešavanje pitanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki moraju sadržati ciljeve koji su konkretni, merljivi, dostižni, relevantni i vremenski ograničeni (engl. SMART = Specific, Measurable, Attainable, Relevant i Time-bound). Time će se unaprediti odgovornost u odnosu na rodnu ravnopravnost i doprinelo bi se sistematizaciji naučenih lekcija i poboljšanju budućih akcija.
10. **Mere usredsređene na zaštitu žena moraju unapređivati, a ne podrivati, njihova osnovna prava.** Sve mere kojima bi se mogla ograničiti sloboda izražavanja moraju biti zakonom propisane, imati legitimnu svrhu, i biti nužne i srazmerne u jednom demokratskom društvu. Obeshrabrivanje ili ograničavanje profesionalnih aktivnosti žena nije rešenje.

40 Predložene akcije

Pored tri odabrana poglavlja predloženih na medijskoj konferenciji Jugoistočne Evrope, u #SOFJO vodiču za resurse se izlažu predložene akcije za sedam tipova ključnih aktera imajući u vidu osiguravanje bolje onlajn bezbednosti za novinarkе:

Izvršna grana vlasti:

Sprovođenje politika i praksi za povećanu bezbednost novinarki

Predložene akcije

1. Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarkе;
2. Uspostaviti mere zaštite koje su rodno osetljive;
3. Prikupiti podatke o napadima na novinarkе za potrebe politike i istraživanja, kao i da bi se podržale kampanje podizanja svesti radi podsticanja angažmana donosilaca odluka i javnosti;
4. Podneti izveštaj o bezbednosti novinarki ključnim međunarodnim mehanizmima za ljudska prava, i integrisati to pitanje u spoljnu politiku.

Zakonodavna grana vlasti:

Usvajanje ili prilagođavanje okvira za bezbednije oflajn i onlajn okruženje

Predložene akcije

1. Revidirati i, kad je neophodno, izmeniti ili usvojiti zakone za unapređenje rodno osetljivog pristupa bezbednosti novinara;
2. Postarati se da zakonodavstvo koje se bavi onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki ne podriva pravo na slobodu izražavanja.

Pravosuđe:

Obezbeđivanje pristupa pravdi i okončavanje nekažnjivosti

Predložene akcije

1. Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki;
2. Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn;
3. Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima;
4. Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara.

Policijske službe:

Unapređivanje metoda za zaštitu i delotvorne istrage

Predložene akcije

1. Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno

¹⁹ United Nations General Assembly, Resolution 2200A (XXI), "International Covenant on Civil and Political Rights", 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, Article 19, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

- osetljiv pristup;
2. Revidirati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja;
  3. Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i slobodi izražavanja;
  4. Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva.

Međuvladine organizacije:

Od postavljanja standarda do pružanja pomoći državama

Predložene akcije

1. Uvrštavanje rodno osetljivih pristupa u standarde ljudskih prava i mehanizme za zaštitu novinara;
2. Podržati države u prevazilaženju jaza u implementaciji međunarodnih standarda za bezbednost novinara;
3. Pomoći da se uveća količina podataka i istraživanja na koje bi se oslanjale inicijative za onlajn bezbednost novinarki;
4. Utvrditi prioritete za saradnju i koordinaciju aktera radi ostvarivanja snažnijeg uticaja.

Internet posrednici:

Poštovanje prava novinarki i unapređenje onlajn bezbednosti

Predložene akcije

1. Poštovati međunarodne standarde ljudskih prava za slobodu izražavanja, privatnost, participaciju i nediskriminaciju u politikama i praksi;
2. Postarati se da politike za moderiranje sadržaja budu jasne, transparentne i dostupne korisnicima, i da korisnici budu svesni kako se sadržaj moderira, šta čini onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i kako ga prijaviti;
3. Usvojiti pristupe usredsređene na korisnike i nediskriminaciju u svim operacijama;
4. Rešavati pitanja uklanjanja sadržaja i zahteve za podacima korisnika s transparentnošću i doslednošću;
5. Promovisati ulogu žena u novinarstvu.

Mediji: Zaštita novinara počinje na radnom mestu

Predložene akcije:

1. Unaprediti kulturu radnog mesta sveobuhvatnim politikama za bezbednost i rod;
2. Obezbediti podršku i obuku za novinare koji se suočavaju s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem;
3. Izraditi rodno osetljive smernice zajednice za interaktivne onlajn platforme;
4. Pratiti i dokumentovati onlajn zlostavljanje novinarki, uključujući slobodnih novinarki, tj. frilenserki.

Novinarske organizacije i samoregulatorna tela:

Organizovanje kolektivne akcije i promovisanje medijske etike

Predložene akcije

1. Pojačati kolektivnu akciju i zagovaranje radi unapređenja bezbednosti i drugih radnih uslova novinarki;
2. Ojačati kapacitete putem kolegijalnih mreža, obuke i druge vrste praktične podrške;
3. Dokumentovati napade i koristiti informacije za podizanje svesti među ključnim akterima;
4. Promovisati uključivanje pitanja bezbednosti i rodne ravnopravnosti u radu samoregulatornih tela.

**Organizacije civilnog društva i obrazovne institucije:
Mobilizovanje, istraživanje i razmena dobrih praksi**

Predložene akcije

1. Podići nivo podataka, znanja i svesti o rodno zasnovanom onlajn uznemiravanju i zlostavljanja među ključnim akterima i šire u društvu;
2. Udružiti snage radi unapređenja implementacije bezbednosnih standarda i drugih uslova rada za novinarke na nacionalnom nivou;
3. Razviti holističku obuku iz zaštite i edukativne materijale;
4. Integrisati novinarsku bezbednost i rodnu ravnopravnost u edukaciji novinara i aktivnostima institucija za obuku.

Novinari i medijski radnici:

Utvrđivanje prioriteta za samozaštitu i kolegijalnu podršku

Predložene akcije

1. Pratiti i proceniti koliko je rizika za novinarke;
2. Upraznjavati holistički pristup bezbednosti i sigurnosti, uključujući fizičku, pravnu, psihosocijalnu i digitalnu bezbednost;
3. Dokumentovati i izvestiti o pretnjama i napadima;
4. Podržati kolege koje se suočavaju s onlajn zlostavljanjem i uznemiravanjem, i one koji su u većem riziku od takvih napada;
5. Informisati se o raspoloživim oblicima podrške, uključujući pravne mehanizme.

2. Kratak pregled tri poglavlja

A. Izvršna grana vlasti:

Implementacija politika i praksi za veću bezbednost novinarki

Izvršna grana vlasti je odgovorna za upravljanje državom, ustanovljavanje politika i procesa za delotvornu primenu i sprovođenje zakona. U ovom poglavlju se iznosi odabir akcija koje predsednik ili kabinet premijera i ministarstva mogu preduzeti da zaštite, ali i unaprede onlajn bezbednost novinarki. Mada u ovom odeljku težište nije na lokalnim vlastima, čije forme i funkcije znatno variraju, predložene akcije mogu biti jednako relevantne za lokalne vlasti. Ulogom policijskih službi, iako je za njih odgovorna izvršna vlast, se zasebno bavimo u četvrtom poglavlju.

U Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 se države pozivaju da „u celosti implementiraju sve obaveze prema OEBS-u kao i međunarodne obaveze u vezi sa slobodom izražavanja i medijskom slobodom, uključujući putem poštovanja, promovisanja i zaštite slobode da se traže, primaju i prenose informacije bez obzira na granice.“

Predložene akcije

1. Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarki;
2. Ustanoviti zaštitne mere koje su rodno osetljive;
3. Prikupiti podatke o napadima na novinarki na koje bi se oslanjale politika i istraživanje, kao i radi podrške kampanjama podizanja svesti da bi se podstakao angažman među donosiocima odluka i u javnosti;
4. Izveštavati o bezbednosti novinarki ključne međunarodne mehanizme za ljudska prava i integrisati to pitanje u spoljnu politiku.

1. Ustanoviti nacionalni akcioni plan za bezbednost novinara koji se bavi specifičnim uslovima u kojima se nalaze novinarki

Nacionalna posvećenost bezbednosti novinarki bi trebalo da se iskaže na najvišim nivoima, kako na rečima, tako i na delu. Članovi vlade moraju javno i nedvosmisleno osuditi napade na novinarki u vezi s njihovim radom, i to ne samo u slučajevima fizičkog nasilja, nego i kada se tiču seksualnog uznemiravanja, pretnji i drugog zlostavljanja, uključujući putem digitalnih tehnologija. Državni zvaničnici bi trebalo da daju primer drugima i uzdrže se od ocrnjivanja, zastrašivanja ili upućivanja pretnji medijima, uključujući tu korišćenje ženomrzačkog jezika uperenog protiv novinarki.

Nasilje nad novinarkama i onlajn uznemiravanje i zlostavljanje su suštinski povezani sa širom društvenom nejednakošću i stavovima prema ženama. Politike za hvatanje u koštac s uzrocima rodno zasnovanog nasilja i rodni stereotipi bi trebalo da prati i bude povezana s akcionim planom čiji je cilj unapređenje bezbednosti novinarki. Osnajivanje žena u čitavom društvu se mora promovisati, a ne samo akcije usmerene na medijski sektor.

Naravno, onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki je povezano s medijskim okruženjem u kome rade. Razumevanje specifičnog konteksta u svakoj zemlji je suštinski važno za rešavanje pitanja bezbednosti novinara. Uključivanje nacionalne procene toga kako su i novinarki i novinari izloženi i kako na njih utiču različite vrste pretnji (fizičke, psihološke, digitalne, pravne i ekonomske) je stoga važan prvi korak u razvoju nacionalnog plana za bezbednost novinara.

Krajnji cilj nacionalnog akcionog plana bi trebalo da bude osmišljavanje najdelotvornijih mera za implementaciju međunarodnih standarda ljudskih prava za bezbednost novinara, pri čemu to treba učiniti imajući u vidu rodnu osetljivost. To znači osmišljavanje akcija za zadovoljavanje specifičnih potreba novinarki, doprinoseći pri tome promeni dinamike rodne pripadnosti i moći koja podriva rodnu ravnopravnost. Konkretan korak je sprovođenje

rodno osetljive revizije u pogledu implementacije specifičnih standarda i obaveza, poput [Odluke Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 o bezbednosti novinara](#), u sklopu nacionalnog akcionog plana za bezbednost novinara. Ako već postoji aktivan nacionalni akcioni plan u zemlji za bezbednost novinara, mogao bi se revidirati radi uvođenja rodno osetljivog pristupa i uključivanja mera za hvatanje u koštac sa onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem. To bi moglo obuhvatiti razvoj programa obuke iz bezbednosti radi identifikovanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, kao i da bi se razvile ili ojačale asocijacije za podršku, mreže i forumi za novinarke, pogotovo one koje rade na suprotstavljanju onlajn zlostavljanju.

Ukrštanje s drugim relevantnim oblastima rada, poput, na primer, nacionalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost, ljudska prava ili druge kategorije s preklapajućim temama, snažno se preporučuje.

Prema [Planu akcije Ujedinjenih nacija za bezbednost novinara i pitanje nekažnjivosti](#), suštinski je važno razviti strateška partnerstva s različitim međunarodnim, regionalnim i domaćim akterima. Imajući to na umu, akcije za hvatanje u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki bi trebalo razviti i sprovesti uz visok stepen zastupljenosti novinarki. Na taj način, prakse bi se u dobroj meri zasnivale na onima koje su ranjive na ovaj problem i time bi se osnažile kroz participaciju. To bi moglo uključiti sve ogranke države; nezavisne institucije za ljudska prava; regulatorna i samoregulatorna medijska tela; kompanije internet posrednika; državne i privatne medije, kao i medije lokalnih zajednica; novinarska udruženja i sindikate; grupe civilnog društva; novinarske edukativne institucije i akademske istraživače; eksperte za medijsku pismenost i organizacije za ženska prava.

Primeri

Integrisanje nacionalnih akcionih planova: U švedskom nacionalnom akcionom planu [Obrana slobodnog govora: Mere za zaštitu novinara, izabranih predstavnika i umetnika od izlaganja pretnjama i mržnji](#) prepoznaje se potreba za integrisanjem novinarskog plana za bezbednost u nacionalnu rodnu strategiju i potreba da se osigura rodno zasnovani pristup od strane ključnih aktera, poput pravosuđa. Ključni aspekt težišta ovog plana jeste širenje, razvoj i finansiranje postojećih institucija, poput lokalnih centara za podršku žrtvama i SOS telefonskih linija za podršku onima koji su izloženi pretnjama zbog participacije u javnom diskursu.

Sprovođenje revizija: Univerzitet u Amsterdamu je 2018. godine sproveo [Reviziju slobode izražavanja u Holandiji](#) da bi pružio konkretnu sliku o implementaciji Preporuke Saveta Evrope iz 2016. godine o zaštiti novinarstva i bezbednosti novinara i drugih medijskih aktera u Holandiji. Iako ova revizija ne obuhvata konkretno pitanje onlajn nasilja nad novinarkama, svedjedno je dobar primer toga kako sprovesti delotvornu procenu.

Uključivanje zaštite novinara u politike: Radi ostvarivanja većeg efekta, zaštita novinara bi se mogla uključiti u nacionalne politike rodne ravnopravnosti i ljudskih prava, ili druge povezane politike. U [Nacionalni program za zaštitu i unapređenje ljudskih prava za period od 2013. do 2016. godine](#) u Hrvatskoj, na primer, uneta je preporuka da se pojača krivično gonjenje lica odgovornih za pretnje i nasilje nad novinarima.

Resursi

- [UNESCO-ovi indikatori bezbednosti novinara](#) (engl. JSIs) pružaju skup indikatora za procenu stanja bezbednosti novinara na nacionalnom nivou. Takođe sadrže vodič za njihovu primenu, mada bi njihova primena trebalo da bude dopunjena rodno osetljivom alatkom za procenu. Ovi indikatori su primenjeni u Avganistanu, Gvatemali, Iraku, Keniji, Nepal u i Pakistanu, a izveštaji se mogu pogledati na [UNESCO-ovoj internet prezentaciji](#).
- [Priručnik za nacionalne akcione planove protiv nasilja nad ženama](#) organizacije UN - Žene (engl. UN Women) bi mogla poslužiti kao referentna tačka za integrisanje rodno zasnovanog pristupa unutar plana akcije za bezbednost novinara. Takođe, dokument [Kako upravljati rodno osetljivom evaluacijom](#) organizacije UN - Žene bi mogao pružiti savete za procenu bezbednosti novinara s rodno osetljivim pristupom.

2. Ustanoviti zaštitne mere koje su rodno osetljive

Novinari kojima se pretilo bi trebalo da imaju neposredan pristup konkretnim merama zaštite. Brza reakcija na pretnje novinarima bi mogla biti delotvorna u zaštiti (potencijalne) mete i minimiziranja moguće eskalacije nasilja. Ova vrsta mehanizma bi mogla potpasti pod nadzor vladinog tela, na primer policijske službe ili grupe s više aktera i mandatom po osnovu nacionalnog mehanizma zaštite. Mada se ovi mehanizmi tradicionalno koriste u slučajevima fizičkih napada, takođe se mogu mobilizovati za pravnu i psihosocijalnu podršku, uključujući u slučajevima onlajn uznemiravanja i zlostavljanja.

S obzirom na posebnu i često osetljivu prirodu pretnji novinarima, koje mogu uključiti seksualizovano nasilje, pretnje nasiljem i seksualne napade, uključujući protiv članova porodice, imperativ je da sve mere, uključujući one

u sklopu mehanizama za brzu reakciju, budu rodno osetljive. Prvi korak je postarati se da se pri bilo kakvoj analizi napada uzme u obzir rodni aspekt i da žene imaju na raspolaganju bezbednosne resurse, poput policajki koje su tu da zaštite napadnutu osobu, ali i da obezbede pratnju, ili da žene odgovaraju na pozive SOS linijama za pomoć. U protokolima za procenu rizika i reagovanje je potrebno uzeti u obzir bezbednosne mere ili podršku, na primer ako je neophodno relociranje, prilagođeno specifičnim potrebama žene koja je doživela napad.

Važno je da svaka brza reakcija ili zaštitni mehanizam obuhvati preventivne mere i proaktivna rešenja, a ne samo reaktivne komponente. To bi mogao biti sistem za praćenje onlajn i oflajn rizika i pretnji novinarima, u kombinaciji s rodnom analizom. Takve preventivne mere su ključne za identifikovanje trendova i spremnosti za delotvornije rešavanje pitanja pretnji. Preventivne inicijative takođe mogu obuhvatiti programe obuke za sve aktere, uključujući o tome kako reagovati kada su novinari na udaru onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, a razvoj lako dostupnih resursa putem kojih se novinari informišu o tome kako koristiti uspostavljene mehanizme i mere. Kampanje za podizanje svesti javnosti bi trebalo da proprate ove napore.

Zaštitne mere su pristupačnije i delotvornije kada su prilagođene datom slučaju i kontekstu svake pojedinačne novinarke. To znači, na primer, da zaštitnu opremu treba prilagoditi ženskim telima i odeći, da bi finansijska podrška trebalo da uključi izdržavane članove porodice, i da bi specifičnu psihološku pomoć trebalo garantovati novinarima koji se onlajn uznemiravaju i zlostavljaju. Svi akteri uključeni u zaštitu novinara bi trebalo da se obuču u oblasti rodno osetljivih pristupa.

Strukturisanje zaštitnih mehanizama i mera radi uključivanja zastupljenosti više aktera u upravljanju i nadzoru iziskuje raznoliku ekspertizu, zajedno sa većom odgovornošću. Novinarske i organizacije za ženska prava bi trebalo da budu među ovim grupama aktera.

Napore za unapređenje bezbednosti novinara bi uvek trebalo pratiti krivičnim gonjenjem onih koji počine nasilje nad novinarima i rešavanjem pitanja nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara. Izvršna vlast bi, kao konkretnu meru kojom bi se podržao ovakav pristup, mogla da imenuje nezavisnog nacionalnog tužioca specijalizovanog za krivična dela protiv slobode izražavanja i novinara, tamo gde je to relevantno. Ovaj specijalni tužilac bi mogao da nadzire i koordiniše predmete; pruži podršku žrtvama; promoviše kulturu nulte tolerancije prema nekažnjivosti za krivična dela protiv slobode izražavanja i novinara. Ova osoba bi trebalo da se obuču za korišćenje rodno osetljivih pristupa.

U nekim zemljama možda već postoje nacionalni mehanizmi za zaštitu ili brzo reagovanje koji dobro funkcionišu. S obzirom da su se rodno zasnovani napadi, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, pretvorili u ozbiljnu pretnju relativno nedavno, možda je još uvek neophodno da se revidiraju i reformišu postojeći mehanizmi kako bi se osiguralo da rodno osetljiv pristup bude uključen i valjano integrisan. Ovaj proces bi trebalo obaviti u konsultacijama s drugim akterima, uključujući eksperte za rodne perspektive u javnim politikama i bezbednosnu pomoć.

Primeri

Razvijanje nacionalnih mehanizama za brzo reagovanje: [Centralna kancelarija združenih snaga za ličnu bezbednost \(ita. Ufficio Centrale Interforze per la Sicurezza Personale\)](#), telo pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Italije, vodi mehanizam za brzo reagovanje putem koga se mogu obezbediti telohranitelji, oklopna vozila i druga zaštitna oprema za novinare kojima prete organizovane kriminalne grupe.

Stvaranje grupa s više aktera: Holandija je stvorila [Upravljačku grupu za agresiju i nasilje nad novinarima](#) s više aktera i mandatom za koordinisanje reagovanja na napade na novinare između policije, tužilaštava, i medijskog sektora i novinara.

Podsticanje osnivanja komisija za istragu: Zajedno s nacionalnim bezbednosnim telom i novinarskim udruženjima, Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije vodi Komisiju za istragu ubistava novinara tokom rada u bivšoj Jugoslaviji, koja je osnovana 2013. godine. Zahvaljujući tome, jedno lice je osuđeno 2019. godine za ubistvo srpskog novinara 1999. godine. Mada se težište rada komisije ne dotiče onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki, dobar je primer udruživanja ekspertize više aktera i nadzora.

Podrška regionalnim mehanizmima za brzo reagovanje: Evropska unija (EU) je 2020. godine podržala stvaranje mehanizma za [Slobodu medija - Brzo reagovanje](#) za zaštitu novinara, kojom svakodnevno upravlja grupacija civilnog društva. Brzi mehanizam je već postojao za branioce ljudskih prava, [ZaštiteBranioce.eu](#), koji takođe uključuje novinare. Konzorcijum nevladinih organizacija za ljudska prava upravlja ovim mehanizmom.

Razvijanje nacionalnih mehanizama zaštite: Kolumbija je bila prva zemlja u svetu koja je razvila nacionalni mehanizam zaštite za novinare. On obuhvata poseban odbor za zaštitu žena, u kome su predstavnice organizacija za ženska prava, vlade i međunarodnih organizacija, poput UN – Žene. One analiziraju svaki predmet

koji dobiju sa stanovišta roda, što je omogućilo prilagođavanje reagovanja kontekstu. Dvanaest godina nakon uspostavljanja programa zaštite 2000. godine, vlada je uvela protokol 2012. godine za bavljenje pretnjama upućenim novinarkama, što je dobar primer ponovnog procenjivanja i reformisanja postojećeg mehanizma radi integrisanja rodno osetljivog pristupa.

Imenovanje specijalnih tužilaca: Meksiko je 2006. godine imenovao prvog specijalnog tužioca za krivična dela protiv slobode izražavanja, s akcentom na napade na novinare.

Resursi

- [U Izveštaju 24/2 Saveta za ljudska prava \(engl. HRC\) Ujedinjenih nacija su prikupljene dobre prakse](#) državnih i nedržavnih aktera u oblasti bezbednosti novinara.
- Savet Evrope (SE) je objavio niz preporuka i dobrih praksi za bezbednost novinara, [Preduzimanje akcije radi zaštite novinara i drugih medijskih aktera](#), što uključuje konkretne primere toga kako su standardi Saveta Evrope za bezbednost novinara primeni u nekim zemljama.
- Skup mehanizama za zaštitu novinara se može pogledati u ciklusu publikacija za međunarodnu podršku medijima [Odbrana novinarstva](#); u jednoj [publikaciji](#) u ciklusu koji se usredsređuje konkretno na bezbednost novinarki.
- Inicijativa za Slobodu medija - Brzo reagovanje objavila je skup zaštitnih mera koje preduzimaju države članice Evropske unije i zemlje kandidati.
- Univerzitet u Palermu je analizirao delotvornost i institucionalnu postavku za mehanizme zaštite u izveštaju o slučajevima Kolumbije, Meksika i Gvatemale.

3. Prikupiti podatke o napadima na novinarke na koje bi se oslanjale politika i istraživanje, kao i radi podrške kampanjama podizanja svesti da bi se podstakao angažman među donosiocima odluka i u javnosti

Snažno reagovanje na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje protiv žena novinara se jedino može razviti kada kreatori politika, medijski profesionalci, grupe civilnog društva i šira javnost imaju sveobuhvatno razumevanje opsega problema i njegovog uticaja na novinarsku profesiju, slobodno izražavanje i slobodan protok informacija. Da bi se razvilo to razumevanje, neophodno je kvantitativno i kvalitativno prikupljanje podataka, analiza i istraživanje.

Najpre treba prikupiti podatke razvrstane po rodu, ali i po drugim unakrsnim identitetima. Takvi su podaci nužni da bi se osiguralo da se u rešenjima uzima u obzir kompleksnost i različitost načina na koji nasilje utiče na žene i kako se strukturno nasilje vrši nad određenim grupama u društvu.

Neke ključne oblasti istraživanja obuhvataju prikupljanje podataka u kome se pravi razlika između različitih oblika onlajn zlostavljanja, težine onlajn napada, i uticaja koje to ima na prava novinarki i njihov rad. Politike zasnovane na dokazima i drugi mogući vidovi reagovanja se oslanjaju na identifikaciju rodno uslovljenih prepreka i rizika i uvida u to kako se one razlikuju od onih s kojima se suočavaju njihove muške kolege.

U idealnom slučaju bi se prikupljanje podataka vršilo u saradnji s nacionalnim statističkim telima, univerzitetima, nacionalnim institucijama za ljudska prava i grupama civilnog društva, a da bi se osigurale najtačnije i nezavisne informacije, te pravo na privatnost. Pored toga što predstavlja osnovu za nacionalne akcije, prikupljanje podataka bi takođe bilo korisno kao podloga međunarodnim mehanizmima. U Indikatoru 16.10.1. Održivih ciljeva razvoja (engl. SDGs) dobrovoljnih nacionalnih pregleda (engl. VNRs), na primer, se od vlasti u svakoj zemlji traži da naznače broj napada na novinare.

Prikupljanje podataka takođe može podržati snažne kampanje podizanja svesti javnosti, demonstrirajući da onlajn uznemiravanje i zlostavljanje nije samo napad na novinarke, već i napad na slobodu izražavanja i slobodu medija, kao i pretnja pravu svake osobe da pristupi informacijama u društvu kao celini.

Edukacija javnosti je još jedan važan korak za unapređenje razumevanja ovog pitanja. Korišćenje društvenih medija i trendove bi prosvetne nadležne vlasti mogle integrisati u obrazovne planove i programe, ili uneti u programe medijske pismenosti. Neformalni i obrazovni programi za odrasle kojima se promoviše medijski i digitalno pismeno društvo bi se mogli izraditi i primeniti. Ovaj pristup može doprineti bezbednijem okruženju za građane na društvenim medijima, uključujući tu novinarke.

U sklopu strategije za podizanje svesti javnosti, vladini zvaničnici bi trebalo da izdaju javna saopštenja, kao i postove sa društvenih mreža tamo gde je primenjivo, radi iskazivanja podrške novinarima na udaru, te organizuju događaje za senzibilizaciju građana o ulozi novinarstva i negativnom uticaju napada na novinarke u društvu. Međunarodni datumi, poput Svetskog dana slobode štampe (3. maj), Međunarodnog dana za okončanje

nekažnjivosti za krivična dela nad novinarima (2. novembar), Međunarodnog dana žena (8. mart) i Međunarodnog dana suzbijanja nasilja nad ženama (25. novembar), nude dobre prilike za takve akcije.

Primeri

Osnivanje panela pravnih eksperata: Ujedinjeno Kraljevstvo je osnovalo nezavisan [Panel pravnih eksperata na visokom nivou](#), s ciljem sprovođenja istraživanja koje će poslužiti razvoju zakonodavstva i kreiranju politika za bezbednost novinara. Težište u njihovom prvom izveštaju, objavljenom u februaru 2020. godine, bilo je na [Korišćenju ciljanih sankcija radi zaštite novinara](#).

Razvoj programa za medijsku pismenost: U izveštaju koji su izradili nacionalni eksperti ispred Evropske audiovizuelne opservatorije za potrebe Evropske komisije se navodi [547 projekat medijske pismenosti](#) implementiranih u državama članicama Evropske unije od 2010. godine. Veštinama u oblasti medijske pismenosti povezanih s kritičkim razmišljanjem se bavilo 403 projekta, dok je onih koji su se bavili kapacitetima korišćenja medija bilo 385 od ukupno 547 projekata.

Finska ima nacionalnu politiku koja se usredsređuje na institucije formalnog i neformalnog obrazovanja, medije i druge aktere relevantne za unapređenje razumevanja oflajn i onlajn medijskog i okruženja društvenih medija.

4. Izveštavati o bezbednosti novinarki ključne međunarodne mehanizme za ljudska prava i integrisati to pitanje u spoljnu politiku

Kroz participaciju u međuvladinim organizacijama, države mogu odigrati konstruktivnu ulogu u razvoju međunarodnih standarda za bezbednost novinara. Države bi trebalo da sugerišu uključivanje pitanja bezbednosti novinarki i snažnijeg rodno osetljivog pristupa u mnoge rezolucije, preporuke i odluke koje donose međuvladine organizacije.

Države takođe mogu aktivno doprineti i raditi s relevantnim telima za međunarodne ugovore s težištem na rodnoj ravnopravnosti, poput Komiteta Ujedinjenih nacija za eliminisanje diskriminacije žena, ili Komisije Ujedinjenih nacija za status žena (engl. CSW). Ova komisija, između ostalog, prati napredak u implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, koje prepoznaju značaj promovisanja žena u medijskoj industriji i unošenja rodne perspektive u medijski sadržaj.

Značajna obaveza u smislu polaganja računa koju države imaju u odnosu na međunarodne standarde jeste upravo obaveza izveštavanja o implementaciji. Dobro uspostavljen sistem izveštavanja osigurava merenje napretka ka ciljevima ili obavezama, ali i služi kao sredstvo za dokumentovanje trendova, uključujući nivoa nekažnjivosti i dobrih praksi. Države bi dodatno mogle poboljšati kvantitet i kvalitet sopstvenih inputa koji se tiču nasilja nad novinarkama (u saradnji s nevladinim akterima koji prikupljaju podatke i rade istraživanje) kad učestvuju u sledećim mehanizmima:

- [Univerzalni periodični pregled \(engl. UPR\)](#) Ujedinjenih nacija. Po osnovu ovog procesa, države moraju izveštavati o sopstvenoj nacionalnoj situaciji s ljudskim pravima, nakon čega članovi Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava daju preporuke za poboljšanja. Ovaj proces pruža izuzetnu priliku da se oflajn i onlajn bezbednost novinarki utvrdi kao prioritet za sve države.
- Države takođe mogu ukazati na izazove s kojima se suočavaju novinarke kada daju svoj doprinos redovnim [izveštajima](#) Komiteta UN-a za ljudska prava i generalnog sekretara UN-a o implementaciji rezolucija komiteta i Generalne skupštine UN-a o bezbednosti novinara.
- Isto se odnosi na [tematske izveštaje, dopise i urgentne apele](#) koji se izdaju u sklopu specijalnih procedura komiteta, a pogotovo za specijalnog izvestioca o unapređenju i zaštiti prava na slobodu mišljenja i izražavanja, i druge institucije čiji mandati mogu pokrivati nasilje nad novinarkama.
- U [Dobrovoljnim nacionalnim pregledima](#) o implementaciji održivih ciljeva razvoja, a posebno cilja 5 (rodna ravnopravnost i osnaživanje žena) i cilja 16 (promovisanje pravičnih, miroljubivih i inkluzivnih društava), države bi trebalo da unesu podatke o bezbednosti novinara razvrstane po rodnoj pripadnosti.
- Odgovarajući na UNESCO-ove zahteve za informacijama o pravosudnom statusu ubistava novinara, [Izveštaj generalnog direktora UNESCO-a o bezbednosti novinara i opasnosti od nekažnjivosti](#) dopušta organizaciji UN-a, s mandatom zaštite slobode izražavanja, da prati trendove koji utiču na bezbednost novinara. Pored toga, UNESCO prikuplja širi opseg inputa za svoj [Izveštaj o svetskim trendovima](#) o slobodi izražavanja i medijskom razvoju, što obuhvata informacije o onlajn uznemiravanju novinarki. Pored dostavljanja podataka, države mogu pomoći da se promovišu nalazi u ovim izveštajima.
- Države članice Saveta Evrope bi trebalo da reaguju na upozorenja na [Platformi Saveta Evrope za unapređenje zaštite novinarstva i bezbednosti novinara](#). Na ovoj platformi se posebno prate incidenti s novinarima i traži se reakcija države.

- Multilateralne inicijative, poput [Partnerstva za otvorenu vladu](#), [Koalicije za slobodu na internetu](#), [Zajednice demokratija](#) i [Koalicije za medijsku slobodu](#), bi mogle da pruže dobre forume za promovisanje diskusija o politikama za rešavanje pitanja onlajn bezbednosti novinarki.

Pored ovih međunarodnih mehanizama, diplomatska predstavništva u drugim zemljama se mogu mobilizovati da promovišu javne događaje, da izdaju javna saopštenja i podrže lokalne i regionalne inicijative koje promovišu bezbednost novinarki. Olakšavanje postupka rešavanja zahteva za vizom i azilom novinarki koje su pod pretnjom je još jedan suštinski važan način za reagovanje.

Primeri

Integrisanje SOFJO vodiča u Univerzalne periodične preglede (engl. UPR): Do septembra 2019. godine, nakon što su 84 države prošle kroz proces vezan za Univerzalne periodične preglede, 43 države su uneli pitanje bezbednosti novinara u svoje preporuke. Kirgistan, Crna Gora, Ruska Federacija i Turkmenistan su bili među zemljama učesnicima iz OEBS-a koje su dobile preporuke za bezbednost novinara. Među zemljama učesnicima koje su se izjašnjavale po ovom pitanju, Češka Republika je bila najaktivnija, potom Austrija, Kanada, Francuska, Litvanija i Norveška. Slovenija je, na primer, preporučila da Meksiko integriše rodnu perspektivu kad se bavi bezbednošću novinara.

Međuvladine neformalne grupe: Nekoliko država, u svojstvu članova ili učesnika u nevladinim inicijativama, stvorile su neformalne grupe za bezbednost novinara. Njihov cilj je zajednički rad kako bi se skrenulo više pažnje na ovo pitanje. Takve neformalne grupe za saradnju po različitim pitanjima postoje pri Ujedinjenim nacijama u Ženevi i Njujorku, UNESCO-u i OEBS-u. Pored koordinisanja sopstvenih napora u vezi s rezolucijama i drugim akcijama vezanim za politike, ove grupe su domaćini događaja koji privlače pažnju na ovo pitanje. Na primer, 2019. godine, UNESCO-ove Grupa prijatelja (engl. GoF) za bezbednost novinara je organizovala konferenciju o onlajn uznemiravanju novinarki. Iste godine, ova Grupa prijatelja je u Njujorku bila jedan od domaćina događaja o bezbednosti novinara i održivim ciljevima razvoja.

Realizovanje izjava o politici: Neformalne OEBS-ove grupe prijatelja za bezbednost novinara su [2018.](#) i [2019.](#) godine su objavile saopštenja u kojima se iskazuje zabrinutost zbog nasilja nad novinarkama.

Resursi

- Kancelarija Visokog komesara UN za ljudska prava ima [bazu podataka](#) s preporukama za ljudska prava koje je izdao sistem zaštite ljudskih prava UN-a, što je dragoceno za razvoj javnih politika.
- U izveštaju ČLANA 19 [Okončavanje nekažnjivosti: Postupanje po standardima UN-a za bezbednost novinara](#) se iznosi kratak sažetak najnovijih standarda o bezbednosti novinara, uključujući preporuke za rešavanje problema onlajn i oflajn nasilja nad novinarkama. Izveštaj sadrži poglavlje o rodno osetljivim pristupima bezbednosti novinara.
- Koalicija država učesnica Partnerstva za otvorenu vladu izradila je globalni izveštaj o [Građanskom prostoru: Odbrana aktivista i novinara](#), koji sadrži niz dobrih praksi koje su države primenile radi osiguravanja bezbednosti novinara.
- Putem inicijative [Mediji za demokratiju](#), EU je pružala podršku delegacijama Evropske unije širom sveta da bolje razumeju izazove medijskoj slobodi i podupru slobodu izražavanja. To obuhvata Priručnik za EU delegacije: Zaštita bezbednosti novinara, zaštita slobode izražavanja koja pruža tehničke smernice za preduzimanje akcije u pogledu bezbednosti novinara.
- Zajednica demokratija objavila je [Skup alati za bezbednost novinara namenjen osoblju diplomatskih misija](#), što iziskuje konkretne akcije radi promovisanja bezbednosti novinara, kao što je to održavanje redovnog dijaloga s vlastima i novinarima; pružajući hitnu pomoć kad je potrebna; praćenje suđenja novinarima ili njihovim napadačima; i olakšavanje dobijanja putnih dokumenata i viza.
- Komitet za građanske slobode, pravdu i unutrašnje poslove Evropskog parlamenta objavio je vodič [Bezbednost novinara i suzbijanje korupcije u EU](#) da bi istražio različite regulatorne i druge mere radi reagovanja na napade na novinare u Evropskoj uniji.

¹Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Ministerial Council, Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, Milan, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.

²Ibid.

³Elisabeth Witchel, Shared responsibility: Safeguarding press freedom in perilous times, (IMS: Copenhagen, 2020), <https://www.mediasupport.org/publication/shared-responsibility-safeguarding-press-freedom-in-perilous-times/>

⁴"UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity", (CI-12/CONF.202/6) UNESCO, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.

⁵"Defending Free Speech - measures to protect journalists, elected representatives and artists from exposure to threats and hatred", Government Offices of Sweden, Ministry of Culture, 2018, <https://www.government.se/4990f9/contentassets/bd181f7b0f4640e7920807d110b3c001/action-plan-defending-free-speech.pdf>; The help-desk for journalists at Fojo Media Institute: <https://fojo.se/verktyg-for-journalister/demokratijouren/helpdesk/>.

- ⁶“Audit of freedom of expression in the Netherlands”, University of Amsterdam, Institute for Information Law, <https://www.ivir.nl/projects/auditoffreedomofexpression/>.
- ⁷Council of Europe, Committee of Ministers to Member States, “Recommendation No. 4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors”, adopted on 13 April 2016, https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-cm-rec-2016-4-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-protection-of-journalism-and-safety-of-journalists-and-other-media-.
- ⁸“Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the EU.” (Contribution to the second Annual Colloquium on Fundamental Rights – November 2016), European Union Agency for Fundamental Rights, https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf.
- ⁹“Journalists’ Safety Indicators: National Level; based on the UNESCO’s Media Development Indicators”, UNESCO, 2015, <https://en.unesco.org/themes/safety-of-journalists/journalists-safety-indicators>.
- ¹⁰ UNESCO, *Applying UNESCO’s Journalists’ Safety Indicators (JSIs): A practical guidebook to assist researchers*, (Paris: UNESCO, 2015), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260894>.
- ¹¹UN Women, *Handbook for National Action Plans on Violence against Women*, (New York: UN Women, 2012), <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/7/handbooknationalactionplansonvaw-en%20pdf.pdf?la=en&vs=1502>.
- ¹² UN Women, *How to Manage Gender-Responsive Evaluation*, (New York: UN Women Independent Evaluation Office, 2015), <https://genderevaluation.unwomen.org/-/media/files/un%20women/gender%20evaluation/handbook/evaluationhandbook-web-final-30apr2015.pdf?la=en&vs=4246>.
- ¹³*Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression*, The United Nations (UN) Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples’ Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, presented on 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- ¹⁴Alberto Spampinato, *Italy, So Much Mafia, So Little News*, European Center for Media and Freedom and Osservatorio Balconi e Caucaso, 2018, <https://adobeindd.com/view/publications/4fd5ff1c-0f8c-4186-9565-dd3217e63b28/bndf/publication-web-resources/pdf/ECPMF-FFM-Italy.pdf>.
- ¹⁵Presveilig, <https://www.persveilig.nl/>.
- ¹⁶ Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu/>.
- ¹⁷ Unidad Nacional de Protección, <https://www.unp.gov.co/>.
- ¹⁸“Conoce a la Fiscalía Especial para la Atención de Delitos cometidos contra la Libertad de Expresión”, Fiscalía General de la República, 2019, <https://www.gob.mx/fgr/documentos/conoce-a-la-fiscalia-especial-para-la-atencion-de-delitos-cometidos-contra-la-libertad-de-expresion>.
- ¹⁹Op. cit. endnote 5.
- ²⁰Peter Noorlander, *Taking Action to Protect Journalists and Other Media Actors*. “Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy”, Ministerial Conference, 28-29 May 2020, Cyprus, <https://rm.coe.int/cyprus-2020-safety-of-journalists/168097fa83>.
- ²¹“New global study documents best practices on the safety of journalists”, IMS news item, 30 October 2019, <https://www.mediasupport.org/new-global-study-documents-best-practices-on-the-safety-of-journalists/>.
- ²²Chocarro, Silvia, *The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series*, Denmark, Published by International Media Support (2019), <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- ²³ Media Freedom Rapid Response, “Protecting Journalists and Media Workers: Good Practice”, MFRR, 2020, <https://www.mfrr.eu/wp-content/uploads/2020/06/MFRR-UK-Recommendations-Good-Practice.pdf>.
- ²⁴Natalia Torres and Eduardo Berton, *Institutional Design and Effectiveness of the Agencies Charged with Protecting Journalists and Investigating Crimes against the Press: Mexico, Colombia and Guatemala*, (Buenos Aires: Universidad de Palermo, 2012), <https://www.palermo.edu/cele/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/Institutional-Design.pdf>.
- ²⁵Op. cit. endnote 2.
- ²⁶OSCE Representative on Freedom of the Media, “Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- ²⁷“Sustainable Development Goal 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels”, UN Sustainable Development Goals Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- ²⁸OSCE, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, (Vienna: Office of the Representative on Freedom of the Media, Organization for Security and Co-operation in Europe, 2016), <https://www.osce.org/fom/220411?download=true>.
- ²⁹IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom”, International Bar Association, <https://www.ibanet.org/IBAHRI/Secretariat.aspx>.
- ³⁰Chapman, Martina, *Mapping of media literacy practices and actions in EU-28*, (Ed. by Maja Capello), Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2016, pp. 28, 39. <https://rm.coe.int/1680783500>.
- ³¹Robert Tomljenovic, *Regulatory Authorities for Electronic Media and Media Literacy - Comparative analysis of the best European practices*, (Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018), <https://rm.coe.int/regulatory-authorities-for-electronic-media/1680903a2a>.
- ³²United Nations, “*Beijing Declaration and Platform for Action*”, adopted on 15 September 1995, Fourth World Conference on Women, 4-15 September 1995, Beijing, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- ³³“Universal Periodic Review”, United Nations Human Rights Council, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx>.
- ³⁴“Resolutions on Journalists’ Safety: How Does the UN Monitor their Implementation?”, IFEX news item, 22 December 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safety-how-does-the-un-monitor-their-implementation/>.
- ³⁵“Special Procedures of the Human Rights Council”, UN Human Rights, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sp/pages/welcomepage.aspx>.
- ³⁶“Voluntary National Reviews Database”, UN Sustainable Development Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>.
- ³⁷“UNESCO Director-General’s Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity”, UNESCO, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.

---

³⁸“World Trends in Freedom of Expression and Media Development”, UNESCO, <https://en.unesco.org/world-media-trends>.

³⁹“Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists”, Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>.

⁴⁰UNESCO, *Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity*, InFocus edition of the World Trends in Freedom of Expression and Media Development (Paris: UNESCO, 2019), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.

⁴¹“OSCE delegations establish a Group of Friends on Safety of Journalists”, US Mission to the OSCE news item, 23 April 2018, <https://osce.usmission.gov/osce-delegations-establish-a-group-of-friends-on-safety-of-journalists/>.

⁴²“UNESCO Conference tackles online harassment of female journalists”, UNESCO news item, 12 June 2019, <https://en.unesco.org/news/unesco-conference-tackles-online-harassment-female-journalists>.

⁴³ Austria, Canada, Denmark, Estonia, France, Germany, Greece, Latvia, Lithuania, Montenegro, the Netherlands, Norway, Sweden, the United Kingdom, and the United States of America.

⁴⁴ Universal Human Rights Index, <https://uhri.ohchr.org/>.

⁴⁵ARTICLE 19, *Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists* (London: Article 19, 2019), <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOJ-Web.pdf>.

⁴⁶“Defending Journalists and Activists”, Open Government Partnership, <https://www.opengovpartnership.org/policy-area/defending-journalists-and-activists-expression/>.

⁴⁷Media4Democracy, <https://media4democracy.eu/>.

⁴⁸Community of Democracies, *Toolkit: On the Safety of Journalists for the Personnel of the Diplomatic Missions*, March 2017, <https://community-democracies.org/app/uploads/2018/06/Toolkit-Safety-of-Journalists-1-1.pdf>.

⁴⁹TarlachMcGonagle, *Safety of Journalists and the Fighting of Corruption in the EU*, (Brussels: European Parliament, 2020), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU\(2020\)655187_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU(2020)655187_EN.pdf)

B. Pravosuđe:

Obezbeđivanje pristupa pravdi i okončanje nekažnjivosti

Ovo poglavlje se usredsređuje na rad sudova i sudija koji tumače i primenjuju zakon, funkcije koje su suštinski važne u zaštiti ljudskih prava i bezbednosti novinara. Pored toga, ovo poglavlje takođe sadrži odeljak o nezavisnim institucijama za ljudska prava čiji je mandat da štite i promovišu ljudska prava.

Jedan od izazova u hvatanju u koštac s onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki jeste što se to često ne prijavljuje i, stoga, je garantovanje njihovog pristupa pravdi ključno. Posebno je zabrinjavajuće visok nivo nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara – u skoro 90 odsto poznatih ubistava novinara širom sveta. Pošto je to sistemski neuspeh funkcija vlasti i vladavine prava, od kojih bezbednost i prava svih zavise, borba protiv nekažnjivosti je apsolutan imperativ.

U odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18 se države pozivaju da „preduzmu delotvorne mere za okončanje nekažnjivosti za krivična dela počinjena protiv novinara tako što će osigurati polaganje računa kao ključan element u sprečavanju budućih napada, uključujući putem obezbeđivanja da policijske službe sprovedu brze, delotvorne i nepristrasne istrage akata nasilja i pretnji protiv novinara kako bi se svi oni koji su odgovorni priveli pravdi, i da bi se obezbedilo da žrtve imaju pristupa valjanim pravnim lekovima.“

Predložene akcije

1. Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki;
2. Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn;
3. Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima;
4. Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara.

1. Podići svest o rodnim pitanjima kroz pravosudni sistem, pošto je to suštinski važno za zaštitu novinarki

Onlajn bezbednosti za novinarke potreban je pravosudni sistem koji štiti prava svakoga i vodi računa o tome kako različita iskustva proživljavaju muškarci, žene i osobe raznih seksualnih orijentacija, rodnih identiteta i izražavanja, u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava. Težeći ovom idealu, države bi trebalo da učine svaki napor kako bi evaluirale i reformisale pravosudni sistem radi unapređenja rodne ravnopravnosti. Potencijalni koraci ka tom cilju uključuju balansiranje rodne zastupljenosti kod osoblja i izgradnje kapaciteta da bi se garantovao jednak pristup pravdi.

Jedan od izazova u rešavanju pitanja onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki jeste što se to često ne prijavljuje. Ima puno faktora koji tome doprinose, poput straha od odmazde, profesionalnih reperkusija i stigmatizacije od strane kolega. Takođe su možda neadekvatne zaštite za čuvanje dostojanstva podnosilaca žalbi, ekonomski troškovi i percepcija da ništa neće biti urađeno, što su sve faktori koji dodatno mogu odvratiti novinarke od pravnog postupka. Proaktivni koraci za olakšanje pristupa pravdi, uključujući usluge pravne pomoći i informativne kampanje, mogu pomoći novinarkama da prevaziđu neke od ovih prepreka. Promovisanje vladavine prava i obezbeđivanje jednakog pristupa pravdi za sve je obaveza u Održivim ciljevima razvoja.

Koraci ka povećanju broja predmeta koji se tiču bezbednosti novinarki u pravosudnom sistemu mogu takođe obuhvatiti organizovanje dijaloga između pravosuđa i novinarki da bi se podelila iskustva i povećalo razumevanje toga kako onlajn uznemiravanje i zlostavljanje utiče na lične i profesionalne živote novinara.

Primeri

Obuka profesionalaca u pravosuđu: S početkom 2013. godine, vlasti u Bosni i Hercegovini su, u saradnji s Udruženjem žena sudija, obučavale profesionalce u pravosuđu o rodno zasnovanim pristupima u pravosudnim procedurama i praksama.

Podrška postupcima koji se pokrenu pred sudom: Regionalno medijsko regulatorno telo Severne Rajne-Vestfalije je 2018. godine pokrenulo projekat u okviru koga se nudi pravna podrška informativnim organizacijama i novinarima za pokretanje postupka zbog onlajn uznemiravanja na sudu.

Resursi

- Detaljne preporuke o tome kako obezbediti rodno osetljiv pristup pravosudnom sistemu je razvio OEBS u skupu alatki [Pravda i Rod](#).
- Program Saveta Evrope za edukaciju pravnih profesionalaca u oblasti ljudskih prava (engl. HELP) nudi onlajn kurs, [Pristup pravdi za žene](#), koji uključuje module za unapređenje pristupa žena pravdi i rodno osetljive pristupe bavljenja pravom.
- UNESCO-v izveštaj [Spreči i kazni: U potrazi za rešenjima za borbu protiv nasilja nad novinarima](#) obuhvata preporuke za hvatanje u koštac s nekažnjivošću za krivična dela protiv novinara, mada nema konkretnih detalja o rodnim pitanjima.

2. Podići nivo ekspertize među pravosudnim osobljem u oblasti slobode izražavanja, bezbednosti novinara i uznemiravanja i zlostavljanja, oflajn i onlajn

Da bi se prilagodili, pravosudno osoblje treba da bude svesno različitih koristi i izazova koje medijski pejzaž što se ubrzano menja postavlja pred muškarce i žene novinare. Teme, poput uživanja i zaštite onlajn prava na slobodu izražavanja; suštinski značajni rodno osetljivi pristupi podupiranju ovog prava; kao i valjana reakcija na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, pri čemu se poštuju međunarodni standardi ljudskih prava, treba uključiti u pravni obrazovni plan i program i programe obuke.

Takvi kursevi obuke bi trebalo da pokriju, minimalno, pet tema koje utiču na onlajn bezbednost novinarki:

- (1) pregled međunarodnih standarda ljudskih prava za prevenciju, zaštitu i krivično gonjenje zbog krivičnih dela protiv prava na slobodu izražavanja;
- (2) jasan uvid u zakonska ograničenja prava na slobodu izražavanja i tzv. trodelni test (legalnost, legitimnost, i nužnost i proporcionalnost), koji je predložen u poglavlju: Međunarodni standardi ljudskih prava koji uokviruju rad na onlajn bezbednosti novinarki;
- (3) koristi od, i izazovi za, pravo na onlajn slobodu izražavanja i uvid u način na koji internet i društveni mediji funkcionišu;
- (4) inkluzivan i nediskriminatoran pristup uživanju prava na slobodu izražavanja; i
- (5) uloga novinarstva i novinara u demokratskim društvima.

Organizovanje prekograničnih obuka u saradnji s kolegama iz pravosuđa bi moglo biti od neprocenjive važnosti za sve aktere. Radionica za sudije, ili druge osobe koje rade u pravosudnom sektoru, iz OEBS-ovih participirajućih država, na primer, bi mogla dovesti do produktivne razmene iskustava i naučenih lekcija.

Primeri

Organizovanje velikih otvorenih onlajn kurseva: Od 2014. godine, više od 12.000 sudija je pohađalo velike otvorene onlajn kurseve koje je organizovao UNESCO da bi uvećao njihove znanje o pitanjima slobode izražavanja. Učesnici su s dobrodošlicom dočekali kurseve, pri čemu povratne informacije ukazuju kako im je obuka pomogla da bolje razumeju pitanja vezana za bezbednost novinara.

Lično pohađanje obuke: Od 2016. godine, više od 4.000 sudija, tužilaca, pravnika i medijskih profesionalaca uzelo je učešća u projektu [JUFREX](#) Saveta Evrope, proširujući svoje znanje o slobodi izražavanja i bezbednosti novinara u Jugoistočnoj Evropi.

Uspostavljanje specijalnih sudova: Estonija je ustanovila specijalizovan sud za onlajn uznemiravanje gde su sudije i policijski službenici pohađali specijalnu obuku u toj oblasti.

Resursi

- UNESCO je objavio skup alatki za [Pravne standarde za slobodu izražavanja u Africi](#) koji obuhvataju odeljak o rodno zasnovanim perspektivama u odnosu na slobodu izražavanja. UNESCO je, u saradnji s Centrom za međunarodnu medijsku pomoć, takođe objavio vodič za [Međunarodne standarde za slobodu izražavanja: Osnovni vodič za praktičare u oblasti prava u Latinskoj Americi i Karibima](#), kao i edukativni skup alatki za sudije o slobodi izražavanja, pristupu informacijama i bezbednosti novinara.
- [Zaštita prava na slobodu izražavanja prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima](#), vodič Saveta Evrope u kome se daju preporuke za bezbednost novinara.

- Onlajn obuka u oblasti bezbednosti novinara za sudije i praktičare u oblasti prava postavlja osnove za zaštitu i krivično gonjenje zbog nasilja nad novinarima. Dostupna je [HELP onlajn platforma Saveta Evrope](#) na raznim jezicima.

3. Primeniti i promovisati najbolje prakse u pristupu pravdi, izricanju kazni i pravnim lekovima

Kako nezavisna pravna akcija može biti traumatična i vremenski zahtevna za osobu podvrgnutu nasilju, sistem bi trebalo da postoji putem koga bi se obezbeđivalo da procesi budu brzi, i da se obezbedi pravna pomoć i lekovi. Pravni lekovi treba da budu srazmerni ozbiljnosti kršenja, i mogli bi uključiti finansijsku naknadu, kao i niz mera za rehabilitaciju žrtava i olakšavanje njihovog povratka na posao ako to tako žele.

Kad se razmatraju predmeti onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki, sudovi bi trebalo da uračunaju pri izricanju kazne i odgovarajućih sankcija i pravnih lekova uticaj koji je dato ponašanje imalo na slobodu izražavanja i slobodu štampe. Pri izricanju kazne, sudije bi trebalo da razmotre najbolje prakse slučajeva napada na novinare kojima su se pozabavili drugi sudovi, u skladu s međunarodnim pravom ljudskih prava. Sve je značajnija jurisprudencija na koje se pravosuđe može oslanjati. To može poslužiti da se obezbedi da država i nedržavni počinioci budu jasno svesni da ne mogu postupati s nekažnjivošću bez neke mere odštete koju daju sudovi. Jedna takva mera je dosuđivanje naknade novinaru koji je doživeo povredu.

Pravosudna tela treba da promovišu, u saradnji sa specijalnim tužiocima i nezavisnim komisijama koje su ustanovili različiti akteri, podršku borbi protiv nekažnjivosti. To može obuhvatiti saradnju sa specijalnim komisijama koje prate delotvornost istraga u saradnji s nadležnim ministarstvom, medijskim organizacijama i organizacijama civilnog društva.

Primeri

Izricanje kazni: U Francuskoj, dvema osobama su izrečene uslovne šestomesečne kazne zatvora i novčane kazne od 2.000 evra zbog onlajn pretnji smrću i silovanjem. Njihova meta, jedna francuska novinarka, bila je izložena osmomesечноj onlajn kampanji uznemiravanja. U Irskoj, jednoj osobi je izrečena zatvorska kazna od četiri i po godine (od kojih su poslednjih 18 meseci deo uslovne kazne) zbog uznemiravanja novinarku po Zakonu o nefatalnim krivičnim delima protiv drugo lica.

Pokretanje javnih istraga: U novembru 2019. godine, pokrenuta je javna istraga o ubistvu Dafne Karuane Galicija na Malti, nakon značajnog zagovaranja da se to desi od strane žrtvine porodice, rezolucije Parlamentarne skupštine Odbora za pravna pitanja Saveta Evrope, i pritiska drugih međunarodnih organizacija.

Dodela finansijske odštete: U Finskoj, nacionalni sud je dodelio novinarki 94.000 evra kao naknadu, uz odštetu za medicinske troškove, gubitak zarade i bezbednosti, nakon što je bila izložena onlajn uznemiravanju, uhođenju i klevetanju od strane tri pojedinca.

Pravni lekovi u građanskom postupku: U mnogim zemljama, žrtve mogu pokrenuti građanski postupak i tražiti odštetu ako je onlajn uznemiravanje ili zlostavljanje dovelo do kršenja ustavnog prava privatnog lica, na primer prema irskom zakonu.

Resursi

- Sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) možete pogledati u izveštaju Saveta Evrope [Sloboda izražavanja, mediji i novinari: Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava](#). Takođe postoji onlajn obuka HELP Saveta Evrope na [Obrazlaganje presuda i uvod u ESLJP](#).
- Evropska audiovizuelna opservatorija [IRIS Merlin baza podataka](#) uključuje korisne informacije o medijskim pravnim pitanjima, uključujući zaštitu novinara.
- Baza podataka Univerziteta Kolumbija, [Globalna sudska praksa u oblasti slobode izražavanja](#), omogućava pristup stotinama presuda iz oblasti slobode izražavanja iz celog sveta, uključujući bezbednost novinara.
- Pravni fakultet Univerziteta u Oksfordu objavio je [Izveštaj o obeštećenjima i pravnim lekovima za žrtve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja](#) u kome se posmatra međunarodna, regionalna i nacionalna jurisprudencija.

4. Nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da se angažuju po pitanju bezbednosti novinara

Bilo da su ustanovljene kao komisija, ombudsman ili u drugoj formi, nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava su u dobroj poziciji da se pozabave pitanjem bezbednosti novinara, uključujući pitanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki. Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava bi mogle posvetiti pažnju bezbednosti novinarki putem praćenja, edukacije i strateške komunikacije, kao i putem proučavanja žalbi,

i sprečavanja kršenja ljudskih prava i zlostavljanja novinara. Na primer, ove institucije imaju mandat da se bave pojedinačnim žalbama, i da posreduju između podnosilaca žalbi i tela državne uprave koje nisu ispunile svoju obavezu da zaštite ljudska prava. Pored toga, ove institucije mogu izdavati javna saopštenja; pokretati kampanje podizanja svesti javnosti; kao i objavljivati istraživanja na datu temu.

Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava se nalaze u dobrom položaju za praćenje napada na novinare, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje. Kao nezavisne javne institucije, one su u dobroj poziciji da razviju sisteme prikupljanja podataka o opsegu i uticaju bezbednosti novinara što bi moglo predstavljati osnovu za kreiranje javnih politika i međunarodne mehanizme, poput Održivih ciljeva razvoja.

Nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava imaju u neki slučajevima kvazi-jurisdikcione nadležnosti, što ih stavlja u poziciju da preporučuje i obezbede pravne lekove, ili da odigraju ulogu u alternativnim rešavanjima sporova. Takvi nepravni lekovi mogu biti dobrodošla alternativa predmetima rodno zasnovanog onlajn i oflajn uznemiravanja žena koje ne žele da ulaze u otvoren pravosudni postupak.

Poput drugih institucija, nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava bi trebalo da obezbede rodno osetljiv pristup u svom radu i opredele odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za delotvornu realizaciju takvog pristupa.

Primeri

Izrada izveštaja ombudsmana o ljudskim pravima: Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine je izradio [Specijalni izveštaj o statusu i predmetima pretnji novinarima](#). U njemu se identifikuju glavni izazovi za bezbednost novinara, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, i mera u kojoj se država valjano uhvatila u koštac s ovim izazovima.

Objavljivanje izveštaja u saradnji s medijima: Litvanska Seimas kancelarija ombudsmana saraduje s medijima, a posebno s Asocijacijom regionalnih radio stanica, da bi vodio zajedničke programe o pitanjima ljudskih prava. U ovoj zajedničkoj inicijativi, radijski novinari pripremaju programski sadržaj s inputom iz kancelarije ombudsmana. Ovakav aranžman nudi jedan forum za emitovanje sadržaja o temama vezanim za slobodu izražavanja i nasilje nad novinarima, uključujući onlajn uznemiravanje i zlostavljanje.

Resursi

- [Priručnik za nacionalne institucije za ljudska prava o ženskim pravima i rodnoj ravnopravnosti](#) OEBS-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (engl. ODIHR) daje korisne savete za uključivanje pitanja rodne pripadnosti u nezavisne javne nacionalne institucije za ljudska prava.

¹ UNESCO, 2019, Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.

²William Horsley, *OSCE Safety of Journalists Guidebook*, Second Edition, page 23, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2014), <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.

³Eleanor Gordon, *Justice and Gender*, in *Gender and Security Toolkit*, (Vienna: DCAF, OSCE/Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), UN Women, 2019), https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-4%20EN%20FINAL_1.pdf.

⁴Edison Lanza, IACHR, RFOE, "Women Journalists and Freedom of Expression: Discrimination and gender-based violence faced by women journalists in the exercise of their profession", (OEA/SER.L/V/II CIDH/RELE/INF.17/17), 31 October 2018, <http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/WomenJournalists.pdf>.

⁵"Sustainable Development Goal 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels". UN Sustainable Development Goals Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.

⁶ Op. cit. endnote 3.

⁷ Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", (Vienna: IPI, 2018), <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.

⁸ Lorraine Andaya Serrano, *Integrating Gender in Project Design and Monitoring for the Security and Justice Sector*, in *Gender and Security Toolkit*, (Vienna: DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019). https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-15%20EN%20FINAL_0.pdf

⁹ Council of Europe HELP Online Courses, <http://help.elearning.ext.coe.int/>.

¹⁰ Eduardo Bertoni, *Prevent and Punish: In search of solutions to fight violence against journalists*, (Paris: UNESCO, 2015), https://en.unesco.org/sites/default/files/prevent-and-punish_bertoni.pdf.

¹¹ Catalina Botero, *Guía político-pedagógica sobre la incorporación de la temática de libertad de expresión y de acceso a la información pública en la formación de operadores judiciales en América Latina*, (Paris: UNESCO, 2016), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243750>.

¹² Rosental Calmon Alves, "Training Judges Online to Safeguard Journalists", in *The UNESCO Courier*, April – June 2017, <https://en.unesco.org/courier/2017-april-june/training-judges-online-safeguard-journalists>.

-
- ¹³“Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression and the Media in South-East Europe (JUFREX)”, Council of Europe, South-East Europe Freedom of expression (JUFREX), <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/promoting-freedom-of-expression-in-south-east-europe>.
- ¹⁴ Peter Noolander, “On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society”, Background paper on the implementation of CM/rec(2016)4, Cyprus, May 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.
- ¹⁵ UNESCO, *Legal Standards on Freedom of Expression: Toolkit for the Judiciary in Africa*, (Paris: UNESCO, 2018), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366340>.
- ¹⁶ Silvia Chocarro, *International standards on freedom of expression: A basic guide for legal practitioners in Latin America and the Caribbean*, (Washington: Center for International Media Assistance, 2018), <https://www.cima.ned.org/resource/international-standards-on-freedom-of-expression-a-basic-guide-for-legal-practitioners-in-latin-america-and-the-caribbean/>.
- ¹⁷ UNESCO, *Caja de herramientas para escuelas judiciales iberoamericanas*, (Paris: Unesco, 2017), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251593>.
- ¹⁸ Dominika Bychawska-Siniarska, *Protecting the Right to Freedom of Expression Under the European Convention on Human Rights*, (Council of Europe, 2017), <https://rm.coe.int/handbook-freedom-of-expression-eng/1680732814>.
- ¹⁹ <http://help.elearning.ext.coe.int/>.
- ²⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe, “Joint declaration on crimes against freedom of expression”, 25 June 2012 <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- ²¹ Op. cit. endnote 26.
- ²² Scott Griffen, “Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland”, OSCE, The Representative on Freedom of the Media, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413552?download=true>.
- ²³ Op. cit. endnote 5.
- ²⁴ “RSF publishes report on online harassment of journalists”, Reporters Without Borders news item, 1 August 2018, <https://rsf.org/en/news/rsf-publishes-report-online-harassment-journalists>.
- ²⁵ Op. cit. endnote 22.
- ²⁶ Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution No. 2293, “Daphne Caruana Galizia’s assassination and the rule of law in Malta and beyond: ensuring that the whole truth emerges”, 26 June 2019, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=28053>.
- ²⁷ Op. cit. endnote 27.
- ²⁸ Op. cit. endnote 26.
- ²⁹ United Nations General Assembly, Resolution 74/157 on The safety of journalists and the issue of impunity, 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>
- ³⁰ The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, “Special Report on the Status and Cases of Threats Against Journalists in Bosnia and Herzegovina”, June 2017, https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2017082415202346eng.pdf.
- ³¹ OECD, “The Role of Ombudsman Institutions in Open Government, OECD Working Paper on Public Governance No. 29”, <https://www.oecd.org/gov/the-role-of-ombudsman-institutions-in-open-government.pdf>.
- ³² OSCE, “Handbook for National Human Rights Institutions on Women’s Rights and Gender Equality”, (Warsaw: OSCE/ODIHR, 2012) <https://www.osce.org/odihr/97756?download=true>.

C. Policijske službe:

Unapređenje metoda za zaštitu i delotvorne istrage

Ovaj odeljak se bavi državnim organima koji moraju da ispune obavezu zaštite novinara i delotvorne istrage krivičnih dela protiv njih: policijske službe. Novinarke se suočavaju s posebnim rizicima u vezi sa svojim poslom, što iziskuje rodno osetljive pristupe njihovoj bezbednosti. Istraga krivičnih dela počinjenih protiv novinara u digitalnom okruženju još uvek je disciplina u razvoju. Svaki novi predlog za suzbijanje štetnih onlajn praksi bi trebalo pažljivo proceniti kako bi se osiguralo da zaštita i uživanje ljudskih prava onlajn, uključujući pravo na slobodu izražavanja i privatnost, ne budu podriveni.

U ovom odeljku se daje pregled preporuka i postojećih standarda za delotvornu istragu krivičnih dela protiv novinara (uključujući one predočene u [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#)) da bi se uhvatili u koštac s rodno zasnovanim onlajn uznemiravanjem i zlostavljanjem novinarki. Pored toga, ovde se predlažu koraci koje policijske službe mogu minimalno preduzeti da bi se sprovele ove preporuke.

U [Odluci Ministarskog saveta OEBS-a br. 3/18](#) pozivaju se države da „podstaknu državne organe i policijske službe da se angažuju u aktivnostima podizanja svesti i obuke u vezi s potrebom da se osigura bezbednost novinara, i da se promoviše uključenost civilnog društva u takve aktivnosti, gde je to prikladno.”

Predložene akcije

1. Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno osetljiv pristup;
2. Revidirati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja;
3. Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i protiv slobode izražavanja;
4. Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva.

1. Unaprediti obuku policijskih službi u oblasti onlajn bezbednosti novinara, uz rodno osetljiv pristup

Pošto policijski službenici ne moraju nužno uvek biti svesni međunarodnih standarda ljudskih prava i bezbednosti novinara u svom svakodnevnom radu, programi obuke bi mogli odigrati konstruktivnu ulogu u pružanju pomoći da bolje razumeju prava novinara, opseg pretnji s kojima se suočavaju i alatima za reagovanje. Takvi programi obuke bi trebalo da uključe nekoliko komponenti i preporuka o tome kako kreirati procedure koje ohrabruju novinarke da prijave onlajn i oflajn napade nadležnim vlastima, skupa s praksama kojima se izbegava ponovljena traumatizacija. Opšti pogled na korišćenje, zloupotrebu i koristi od tehnologije, kao i praktični moduli s alatima i znanjem o pravnim i tehničkim aspektima, bi trebalo da prenesu različita ispoljavanja rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja, kao i specifične okolnosti pod kojima pretnje i onlajn uznemiravanje postaju krivična dela s kojima bi se trebalo pozabaviti na isti način kao sa oflajn krivičnim delima.

Takva obuka bi trebalo da bude obavezna za sve relevantno osoblje policijskih službi, a posebno kod prijema prijave i istražitelja, i trebalo bi da tu postoje izvesni vremenski okviri za okončanje. Ravnopravnost i nediskriminacioni moduli bi trebalo da sadrže mere za suzbijanje prepreka s kojima se žene suočavaju kad pristupaju pravdi, poput strukturne i ciljane diskriminacije u krivičnom pravosudnom sistemu.

Preventivne mere su suštinski važne, kao i procedure za identifikovanje određenih rizika s kojima se novinarke suočavaju onlajn nasuprot onima s kojima se suočavaju njihovi muški parnjaci. Policijske službe bi trebalo da dodele prioritet pretnjama životu ili fizičkom integritetu, uključujući pretnje silovanjem i druge vrste kriminalnog ponašanja onlajn s potencijalom da se ispolji oflajn.

Osoblje policijskih službi bi trebalo da se dobro upozna s praktičnim merama za prevenciju i ublažavanje negativnih efekata rodno zasnovanog onlajn uznemiravanja i zlostavljanja. Trebalo bi, na primer, da postanu svesni mogućnosti koje digitalne bezbednosne alatke nude za sprečavanje neovlašćenog pristupa novinarskim digitalnim nalogima. Vlasti bi takođe trebalo da budu svesne jedinstvenih aspekata novinarskih poslova, poput suštinski važne potrebe za zaštitom izvora i uticaja koje različite vrste uznemiravanja i zlostavljanja imaju na njihove lične i profesionalne živote.

Obuka bi trebalo da policijske službe učini svesnim istorijske i još uvek preovlađujuće tendencije da se žene krive koje su na meti rodno zasnovanog zlostavljanja i uznemiravanja. Obuka bi trebalo takođe da ukaže na teret i

psihološki uticaj prijave i doslednog podnošenja takvih žalbi. Identifikovanje uzroka previđanja prijave o onlajn zlostavljanju i drugim delima koje prijavljuju novinarka bi trebalo da obezbedi inpute za stvaranje mera koje štite žene novinare od napada i sprečavaju ih.

Pored toga, policijski službenici bi trebalo da dobiju obuku i informacije o primeni mera za podršku novinarkama kada izvesno ponašanje ne prelazi prag kvalifikacije krivičnog dela.

Primeri

Obezbeđivanje onlajn obuke za policiju: Švedska policijska uprava je, u saradnji s Univerzitetom Upsala, pokrenula [onlajn obuku za policijske službenike](#) kako bi se pozabavila krivičnim delima počinjenim iz mržnje, potom slobodom govora, slobodom štampe i osnovnim pravima i slobodama novinara, predvodnika javnog mnjenja i političara.

Objavlivanje priručnika za policiju: [Priručnik kanadskog ministarstva pravde za policiju i tužioce krune u oblasti krivičnih dela uznemiravanja](#) ukazuje na različite vrste uznemiravanja koje se dešava onlajn i različite zakone i procedure koji se mogu slediti radi istrage takvih dela.

Resursi

- Priručnik za obuku o [Slobodi izražavanja i javnom redu](#), koji je objavio UNESCO, ima za cilj da opremi pripadnike bezbednosnih snaga alatima za održavanje javnog reda poštujući ljudska prava i slobodu izražavanja, i takođe garantujući bezbednost novinara. Priručnik se koristi u radionicama i na kursovima obuke u okviru implementacije Akcionog plana Ujedinjenih nacija za bezbednost novinara u mnogim zemljama, uključujući Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan i Uzbekistan.
- Da bi pomogao policijskim službama da bolje istraže onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki, organizacija ČLAN 19 je pripremila kratak prikaz politike: [Istraživanje onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki](#).

2. Revidirati i unaprediti rodne aspekte u procenama rizika od pretnji i uznemiravanja

Diskriminacija i nejednakost s kojima se žene suočavaju onlajn se često repliciraju u onlajn sferi. Nadležne policijske vlasti bi trebalo da budu svesne ovih okolnosti, posebno u slučajevima gde su novinari glasni i raskrinkavaju ponašanje suprotno društvenim normama i rodne stereotipe koji ih mogu dovesti u dodatni rizik.

Nadležne policijske vlasti bi trebalo da sveobuhvatno revidiraju procedure i mere koje primenjuju za evaluaciju nivoa rizika onlajn i oflajn pretnji novinarima. Ovakvo revidiranje bi trebalo da obuhvati nivo rizika dodeljen različitim vrstama pretnji koje nisu nužno kategorisane kao kriminalno ponašanje, kako onlajn, tako i oflajn, uključujući vezu između te dve sfere. Takva sveobuhvatna revizija bi trebalo da generiše prakse s ciljem razvoja protokola – koga bi činio skup metoda, procedura i standarda koji usmeravaju učinak vlasti – za istragu i reagovanje na pretnje i rizike s kojima se suočavaju novinari.

Svi izveštaji o pretnjama policijskih službenika bi trebalo da obuhvate detaljan opis procene i preporučene mere, kao i sva činjenična, kontekstualna i rodna razmatranja novinara i specijaliste za rodna pitanja, ukoliko postoji, koji zajedno vode procenu ili istragu.

Procene rizika bi trebalo da imaju odeljak gde bi se uneli i razmatrali bihejvioralni obrasci i rodni aspekti incidenta, poput stereotipa, diskriminacije, netolerancije, seksualizovanih pretnji i zastrašivanja. Ovu informaciju treba koristiti za utvrđivanje sledećih akcija i da bi se unapredio skup podataka povezan s različitim ispoljavanjima onlajn uznemiravanja i zlostavljanja novinarki.

Policijske funkcije mogu doprineti boljem razumevanju i razvoju reakcija politike na onlajn uznemiravanje i zlostavljanje novinarki. Vlasti bi trebalo da povere ili podrže prikupljanje podataka i analizu podataka povezanih s ovim pitanjem. Ovaj rad bi mogao da vodi i jača preventivne i istražne reakcije, strogo poštujući obaveze zaštite podataka i standarde zaštite privatnosti. Novinari koji prijave incident bi trebalo da jasno budu informisani o korišćenju i obradi njihovih podataka, kao i o pravnim lekovima kojima mogu pristupiti u slučaju kršenja ili zloupotreba.

Primeri

- **Uspostavljanje protokola za procenu pretnji i rizika:** S ciljem razvoja protokola koji će poslužiti kao model za procenu rizika, i poboljšanja zajedničkim naporima reagovanja nadležnih policijskih vlasti u slučaju novinara koji se suočavaju s određenim rizicima u vezi sa svojom poslom, Specijalni izvestilac Ujedinjenih

nacija za vansudska, preka i proizvoljna pogubljenja je pozvao države da podrže skup dobrih praksi u istrazi, proceni i/ili reagovanju na pretnje i rizike po novinare. Takvi protokoli moraju uključiti digitalne i tehnološke pojmove pretnji i rizika s kojima se suočavaju novinari.

3. Ojačati protokole, metode i procedure za istragu krivičnih dela počinjenih nad novinarima i protiv slobode izražavanja

Jačanje istraga o napadima na novinare je od vrhunske važnosti za hvatanje u koštac s nekažnjivošću, ali, kad se to čini, važno je uključiti rodno zasnovan pristup koji reaguje na različite manifestacije, uticaje i rizike s kojima se žene suočavaju nasuprot muškarcima.

Rešavanje pitanja nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara iziskuje prilježne, nepristrasne i delotvorne istrage s ciljem utvrđivanja istine, i gonjenje, hapšenje, krivično gonjenje, i konačno kažnjavanje svih učinilaca krivičnih dela protiv novinarki.

Jedna od mera koje bi nadležne policijske vlasti trebalo da prihvate jeste stvaranje posebnih jedinica unutar policije i tužilaštava za istragu krivičnih dela protiv novinara, ili ustanovljavanje bilo kakvih sličnih i adekvatnih akcionih planova koji omogućavaju utvrđivanje prioriteta i specijalizaciju istrage krivičnih dela protiv novinara. Ove jedinice ili specijalne akcije bi trebalo da zasnivaju svoje delovanje na metodama, procedurama ili protokolima razvijenim kroz zajedničke dobre prakse.

Potom, policijske službe bi trebalo da dobiju dovoljno resursa radi dodeljivanja prioriteta procenama rizika i istragama krivičnih dela protiv novinarki. Pored toga, trebalo bi da dobiju kapacitet za razvoj specijalizovanog skupa standarda, procedura i protokola kojima bi se osiguralo da istraga krivičnih dela protiv novinara obuhvati, po pravilu, iscrpljivanje jedne linije istrage u vezi sa novinarskom aktivnošću žrtve. Kad policijske službe odluče da ne prate i ne iscrpe ovu liniju istrage, trebalo bi tada da obrazlože ovu odluku u pisanoj formi, kao i da je odobri viši zvaničnik. U predmetima koji se tiču novinarki, treba ukazati na rodno zasnovana razmatranja okolnosti u izveštaju.

Kad pretnje i onlajn uznemiravanje postanu krivična dela s kojima bi trebalo postupati na isti način kao i sa oflajn krivičnim delima, nadležne policijske vlasti bi trebalo da evaluiraju svoje postojeće protokole istrage i preventivne mere da bi identifikovale najbolje prakse i naučene lekcije iz svih merodavnih procedura za sprečavanje i istragu ovih krivičnih dela. Takva evaluacija može imati samo koristi od učešća organizacija i eksperata koji rade sa zlostavljanim pojedincima, kao i s novinarkama koje su naišle na prepreke u pristupu krivičnom pravosudnom sistemu.

Primeri

Pružanje pravosudnih smernica na visokom nivou: Kraljevsko tužilaštvo Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske dalo je smernice za odluke u predmetima vezanim za poruke poslate putem društvenih medija u svojoj publikaciji iz 2018. godine [Društveni mediji – Smernice za krivično gonjenje u predmetima vezanim za poruke poslate preko društvenih medija](#), koja sadrži razjašnjenje o tome kakve bi poruke poslate putem društvenih medija se mogle smatrati krivičnim delima.

Dodeljivanje posebne odgovornosti: Policija na Kosovu je svom Odeljenju za teška krivična dela dala zadatak da istražuje napade i pretnje novinarima. U jednoj povezanoj meri, Osnovni sud u Prištini je imenovao koordinatora za predmete novinara.

Resursi

- Jedan broj organizacija civilnog društva, zajedno s Javnim tužilaštvom, usvojio je poseban protokol za istraživanje krivičnih dela protiv slobode izražavanja u Meksiku. Tu su sadržani operativni standardi istrage i prikupljanje dokaza, saradnja s različitim nadležnim vlastima, mere za usmeravanje i povezivanje osoba koje su na udaru nasilja s nadležnim službama radi osiguravanja njihove bezbednosti.

4. Proširiti dijalog i koordinaciju u pogledu bezbednosti novinara između policijskih službi, medija i građanskog društva

Da bi se izgradilo poverenje javnosti u vladavinu prava i da bi se delotvorno uhvatili u koštac s rodno zasnovanom diskriminacijom, nadležne policijske vlasti bi trebalo da promovišu, olakšavaju i podstiču koordinaciju između policije, tužilaca, medijskih organizacija i civilnog društva. Od suštinske je važnosti da novinari koji su postali meta za onlajn i/ili oflajn krivična dela prijave to krivično delo policiji.

Dijalozi između ovih strana bi trebalo da se usredsrede na rešavanje uzroka nekažnjivosti za krivična dela protiv novinara i ulogu tehnologije kako u uživanju ljudskih prava, tako i u stvaranju rizika po prava novinara. Ovi dijalozi bi trebalo da se odvijaju uz zajedničko razumevanje svih kako je ključno imati input od onih koji su napadnuti, i od grupa koje podržavaju osobe koje su iskusile onlajn uznemiravanje i zlostavljanje, kad policijske službe žele da osmisle, razviju ili primene procedure kojima se suzbijaju diskriminatorne prakse i strukturne prepreke. Koordinacija među učesnicima bi trebalo da pomogne razvoj novih, ili ojača postojeće, metode i procedure za obezbeđivanje polaganja računa i nadoknada.

Nadležne policijske vlasti bi takođe mogle da učestvuju u međunarodnim inicijativama saradnje, poput onih koje organizuje Kancelarija UN-a za narkotike i kriminal (engl. UNODC), jer nude prostor za razmenu ekspertize, iskustva i informacija o praksama krivičnog pravosuđa i prevenciji krivičnih dela protiv novinara. Civilno društvo i medijski sektor bi takođe trebalo da budu uključeni u ove inicijative.

Primeri

Saradnja radi unapređenja istraga: Holandska policija i tužilaštvo, zajedno s holandskim udruženjem glavnih i odgovornih urednika, složili su se da unaprede istrage napada na novinare, uključujući sprovođenje mera poput sistematskog zavođenja predmeta, dajući napadima na novinare visok prioritet i učinivši informacije namenjene žrtvama transparentnijim i pristupačnijim.⁶

Olakšavanje zajedničke obuke radi unapređenja dijaloga: UNESCO olakšava vođenje strukturisanih dijaloga i radionica za policijsko osoblje i novinare u različitim zemljama, poput Ukrajine, Nepala, Tunisa, Senegala, Tanzanije, Somalije i Burkine Faso.⁷

Pozivanje više aktera da učestvuju u dijalogu: Komisija UNODC-a za prevenciju kriminala i krivično pravosuđe organizuje dijaloge o bezbednosti novinara koji uključuju predstavnike iz vlade i civilnog društva.⁸

Obezbeđivanje obuke usredsređene na problem uz potencijalne mete: OEBS-ovo transnacionalno odeljenje za pretnje je obučilo policiju u Jermeniji da poboljša svoj dijalog s civilnim društvom tokom demonstracija, uključujući posvećivanje posebne pažnje ženama demonstrantima.⁹

Resursi

Nakon niza seminara policijskih zvaničnika i novinara u Ukrajini, UNESCO je objavio izveštaj i video da bi podelio s ostalima njihovo iskustvo.¹⁰

¹Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), "Joint declaration on crimes against freedom of expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.

²United Nations General Assembly Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", adopted on 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.

³OSCE, The Representative on Freedom of the Media, "Communiqué on the growing safety threat to female journalists online", 6 February 2015, <https://www.osce.org/fom/139186?download=true>.

⁴William Horsley, *OSCE Safety of Journalists Guidebook*, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2012), <https://www.osce.org/fom/85777?download=true>.

⁵OSCE, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2016)

⁶Peter Noolander, "On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society", Background paper on the implementation of CM/rec(2016)4, Cyprus, May 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.

⁷"A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment", Government of Canada, Department of Justice, <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/har/part1.html#cybstalk>.

⁸UNESCO, *Freedom of Expression and Public Order: Training manual*, (Tunis: UNESCO, 2015), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231305>.

⁹"Almaty Training on Freedom of Expression and Public Order", UNESCO news item, 9 December 2019, <https://en.unesco.org/news/almaty-training-freedom-expression-and-public-order>.

¹⁰ARTICLE 19, *Gender-based online harassment and abuse against women journalists and main social media platforms*, (London: ARTICLE 19, 2020), <https://www.article19.org/onlineharrasment>.

¹¹UN Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, "Investigation of, accountability for and prevention of intentional State killings of human rights defenders, journalists and prominent dissidents", (A/HRC/41/CRP.1), 19 June 2019, https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/41/36.

¹²OSCE Representative on Freedom of the Media, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.

¹³Op. cit. endnote 12.

¹⁴*Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression*, The United Nations (UN) Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, presented on 25 June 2012. <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.

---

¹⁵United Nations General Assembly Resolution 39/6, “The safety of journalists”, adopted on 27 September 2018, <https://undocs.org/A/HRC/RES/39/6>.

¹⁶“Social Media - Guidelines on prosecuting cases involving communications sent via social media”, The Crown Prosecution Service, <https://www.cps.gov.uk/about-cps>.

¹⁷PetritÇollaku, *Kosovo Indicators on level of media freedom and journalists’ safety*, (Association of Journalists of Kosovo, 2018).

¹⁸Procuraduría General de la República, Estados Unidos Mexicanos, “Protocolo homologado de Investigación de delitos cometidos contra la libertad de expresión”, https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/444272/Protocolo_homologado_de_investigaci_n_de_delitos_cometidos_contra_la_libertad_de_expresi_n.pdf.

¹⁹“Agreement of the Steering Group on Aggression and violence against journalists”, (Unofficial translation by TarlachMcGonagle), The Hague, 2018, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Agreement-of-the-Steering-Group-on-Aggression-and-violence-against-journalists-EN-translation.pdf>.

²⁰“UNESCO partners with Tunisian Ministry of the Interior to improve safety of journalists”, UNESCO news item, 2019, <https://fr.unesco.org/news/1%E2%80%99unesco-et-le-minist%C3%A8re-de-l%E2%80%99int%C3%A9rieur-de-la-tunisie-coop%C3%A8rent-pour-am%C3%A9liorer-la-s%C3%A9curit%C3%A9-des>.

²¹“The Safety of Journalists: Report on UNODC CCCPCJ Side-Event”, Academic Council of the United Nations System, 7 July 2014, <https://acuns.org/the-safety-of-journalists-report-on-unodc-cccpcj-side-event/>.

²²“Film on the training of Ukrainian law enforcement officers on freedom of expression & safety of journalists”, UNESCO news item, 11 April 2018, <https://en.unesco.org/news/film-training-ukrainian-law-enforcement-officers-freedom-expression-safety-journalists>.